

CUMHURİYET HALK PARTİSİ'NİN FİNİKE-KAŞ KAZA TEŞKİLATI VE HALKEVLERİNİN İNŞASI (1923-1951)

Muhammet GÜÇLÜ*

Öz

İzmir'in işgalinden sonra Antalya Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti, Eylül 1919 tarihinde ise Finike ve Kaş Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti kuruldu. 12 Mayıs 1924 tarihinde Antalya Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti, Halk Fırkası'na dönüştüğü sırada Finike ve Kaş kazalarında da aynı işlem gerçekleştirildi. Cumhuriyet devrinde Finike ve Kaş kaza idarelerinin kendilerine ait binaları olmayıp farklı mekânlarda hizmet verdikleri görülmektedir. II. Dünya savaşından sonra kazalarda Halkevi'nin yapımına başlaması ile partinin birer mülkü olabilmıştır. Ama Finike ve Kaş Halkevi binalarının tamamlanması uzunca bir zaman almıştır. Demokrat Parti'nin 8 Ağustos 1951 tarihinde çıkardığı kanun kapsamında Cumhuriyet Halk Partisi'nin malları, Halkevi ve Halkodası hazineye devredilmiştir. Böylece Finike ve Kaş kazasında Cumhuriyet Halk Partisi'nin herhangi bir mülkü kalmamıştır. Bu çalışmada Cumhuriyet Halk Partisi'nin Finike ve Kaş Kaza İdare Heyetleri'nin faaliyetleri ile söz konusu kazaların Halkevlerinin inşası üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: *Cumhuriyet Halk Partisi, Antalya, Finike, Kaş, Halkevi, Siyaset,*

Abstract

Finike-Kaş District Organization of the Republican People's Party and Construction of Community Centres (1923-1951)

After the occupation of İzmir, the Antalya Association for Defence of National Rights was established, and in September 1919 the Finike and Kaş Association for Defence of National Rights were established. On May 12, 1924, when the Antalya Association for Defence of National Rights was transformed into the Republican People's Party, the same process was carried out in the districts of Finike and Kaş. It is observed that the district administrations of Finike and Kaş did not have their own buildings in the Republican era but served in different places. After the Second World War, with the start of the construction of the Community Center in the districts, the party was able to own a property. But it took a long time to complete the Finike and Kaş Community Centres (*Halkevleri*) buildings. Within the scope of the law enacted by the

* Dr. Öğr. Üyesi, Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Antalya.
E-posta: mguclu@akdeniz.edu.tr ORCID: 0000-0001-5590-8743
(Makale Gönderim Tarihi: 04.12.2021 - Makale Kabul Tarihi: 24.03.2022)

Democratic Party on 8 August 1951, the properties of the Republican People's Party, the Community Centre and the Public Room (*Halkodası*) were transferred to the treasury. So, the Republican People's Party had no property in Fenike and Kaş districts.

In this study, the activities of the Finike and Kaş District Administration Committees of the Republican People's Party and the construction of the Community Centres there are emphasized.

Key Words: *Republican People's Party, Antalya, Finike, Kaş, Community Centres, Politics*

Giriş

Çalışmamızın giriş kısmında öncelikle Cumhuriyet Halk Fırkası'nın ülkede ve Antalya'da kuruluşu hakkında kısaca bilgi vereceğiz. Cumhuriyet Halk Fırkası köken olarak Sivas Kongresi sırasında birleştirilen¹ Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'ne dayanmaktadır. Milli Mücadele'den sonra Halk Fırkası'nın kuruluş çalışmaları başlamış olup, TBMM'nin ikinci dönem seçim çalışmaları sırasında biraz daha artmıştır.² Çünkü Gazi Mustafa Kemal Paşa, bu sırada Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Reisi sıfatıyla yayınladığı tamimde (2 Haziran 1923) Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti ile Halk Fırkası adını birlikte kullandığı görülmektedir.³ Daha sonra TBMM'nin İkinci döneminin başında Halk Fırkası adıyla bir dizi toplantılar yapılmıştır.⁴ Netice itibarıyla Halk Fırkası'nın kuruluş dilekçesi 11 Eylül 1923 tarihinde Umumi Reis Mustafa Kemal imzasıyla Dahiliye Vekaleti'ne verilmiştir.⁵

Antalya'da Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti ise İzmir'in işgali üzerine eski Müftü Yusuf Talat Efendi'nin önderliğinde kurulmuştur.⁶ Millî Mücadele'den sonra Halk Fırkası Genel Başkan Vekili İsmet Paşa'nın 20 Kasım 1923 tarihli genelgesi⁷ gereği 12 Mayıs 1924 tarihinde Halk Fırkası'na dönüştüğü anlaşılmaktadır. Bu arada Halk Fırkası kâtip ve veznedarlık görevine İhtiyat Zabiti Hasan Basri Efendi'nin getirildiği görülmektedir.⁸ Cumhuriyet Halk Fırkası, 1925 yılında ülke genelinde 14 mıntıkaya ayrılmış olup Antalya VII. Mıntıkada içinde yer almaktadır. 1927 yılında VII. Mıntıkada Müfettişi'nin İsmail Hakkı Bey'in olduğu görülmektedir.⁹

1- Cumhuriyet Halk Partisi'nin Finike ve Kaş Kaza Teşkilatının Kurulması

Antalya'da Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti kurulduktan sonra kazalarda Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti teşkilatlandırıldı. Bu kapsamda Finike Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti 1 Eylül 1335/1919 tarihinde teşekkül etmiş olup ilk başkanı Müftü Salih Efendi idi.

¹ İğdemir 1986, s. 115.

² Atatürk 2004, s. 485; *Atatürk'ün Eskişehir-İzmit Konuşmaları* 1982, s. 36, 78-80; *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri* 1991, s. 516-520.

³ *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri* 1991, s. 535-536.

⁴ Mayak 2015, s. 19.

⁵ Bila 2008, s. 36. Hakkı Uyar, Halk Fırkası'nın kuruluş dilekçesini 23 Ekim 1923 tarihinde verildiğini yazmıştır. Uyar 1999, s. 75.

⁶ Erten 1996, s. 15-16, 20-22.

⁷ Bila 2008, s. 38-39.

⁸ Erten 1996, s. 38-39.

⁹ Uyar 1999, s. 77; Güçlü 1997, s. 88-89.

Cumhuriyet Halk Partisi'nin Finike-Kaş Kaza Teşkilatı ve Halkevlerinin İnşası (1923-1951)

Cemiyetin azaları Hacı Feyzullahzade Musa Kazım, Finike'den Ebu Zalefzade Şevket, Musa Kazım biraderi Feyzullah Sırrı, Hallaç'tan Kemalzade Molla Veli, Hallaç'tan Yunus oğlu Şevket'ten oluşuyordu. Süleyman Fikri Erten'in Finike'ye ait defterden gördüğüne göre onlar Antalya Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'ne 1919 yılında 228288, 1920 yılında 1.135.050, 1921 yılında 64400 kuruş gönderdiği yazılıydı.¹⁰ Kaş'ta Heyeti Milliye Teşkilatı, Teke (Antalya) Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin 29 Eylül 1335/1919 tarih ve 641 numaralı telgrafi üzerine kurulmuştur. Teşkilatın başkanı 2 Ekim 1919 tarihinde yapılan seçime göre Hacı Arapzade Yusuf Ziya, ikinci başkan Müftü Mehmet Emin, katip Abdi Ağazade Süleyman, sandık emini Hüseyin Çavuşzade Ali, Aza Şükrü Efendizade Mehmet Ali?, Mehmet Ağazade Süleyman Ağa, Belediye Reisi Mehmet Ağa, Hacı Mehmet Ağazade Mehmet Vehbi?, Patronazade Recep Ağa ve Pavilizade getirildi. Kaş Heyeti Milliyesi'nin 12 Ekim 1919 tarih ve 4 numaralı kararıyla Kale (Temre) ile Kalkan nahiyelerinde Heyeti Milliye kurulmuştur. Buna göre Temre nahiyesinde Başkan Mehmet Ağazade Süleyman Ağa, aza Gümrükçüzade Niyazi, Müderris Ahmet, Kolcuzade Hacı Osman Ağa, kâtip ve aza Yusuf Ağazade Ali Bey'dir. Kalkan nahiyesinde ise Başkan Koca Müftüzade Mustafa, aza Mehmet Alizade Hüseyin Ağa, Hacı Berat Hüseyin Ağa, Karagülzade Ali, Hüseyin Kaptanzade Musa, Gökçe Mehmet Hoca, Ethem Efendizade Mithat Bey idi.

Kaş Heyeti Milliyesi'nde 25 Ocak 1920 tarihinde yapılan yeni seçimde başkan Müftü Mehmet Emin, kâtip Süleyman Efendi, aza Arapzade İbrahim, Sürüzade Ali, Ali Efendi Zade Mehmet Ağa, Patronazade Recep Ağa, Hacı Arapzade Yusuf Efendi olmuştur. Ama 7 Nisan 1921 (1920 olmalı) tarihinde Müftü Mehmet Emin Efendi'nin başkanlıktan istifa etmesi üzerine yerine Hatipzade Süleyman Efendi seçilmiştir. 13 Haziran 1920 tarihinde Kaş Heyeti Milliye başkanlığına Hacı Ali Beyzade Mehmet Bey'in getirildiği görülmektedir. Teke Heyeti Milliyesi'nin 7 Ekim 1919 tarihli telgrafi üzerine kaza heyeti 12 Ekim'den itibaren 305-309 doğumlu efradı toplayıp Nazilli Cephesi'ne sevk etmeye başlamıştır. 13 Ekim 1919 tarihinde ise Nazilli Kuvayı Milliye Başkumandanı Demirci Mehmet Efe ile Nazilli Heyeti Milliye Başkanlığı'na gönderilen yazıda görevli olarak bölgeye gelen Memduh Bey ve efeler ile temas ettiklerini, memleket eşrafi ile hamiyet erbabından mücahitlere üç bin küsur lira bağış ve taahhüt olarak toplandığını, Elmalı Ziraat Bankası vasıtasıyla Nazilli heyeti Merkeziyesi'ne avans olarak 500 lira takdim edileceği bildirilmektedir. Ayrıca Nazilli Heyeti Milliyesi'ne yazılan 28 Ekim 1919 tarihli telgraftan Memduh Bey'in Kaş ve Elmalı'da 20 gün kadar kaldığı, Kaş kazasında 11061 erkek ile 12087 kadın bulunduğu, gelirlerin 80480 kuruşu arazi ve arsa vergisi, 51220 kuruşu müsakkafat, 8250 kuruşu temettüat, 942780 kuruşu ağnam, 1574900 kuruşu aşar ki toplam 2.657.600 kuruş olduğunu öğreniyoruz. Kaş Heyeti Milliyesi'nin 30 Ekim 1919 tarihli kararından toplanacak umum Anadolu Kongresi'ne Kaş kazası adına Arapzade Rıza Efendi'nin seçildiğini anlıyoruz. Nazilli'de Umum Kuvayı Milliye kumandanlığına gönderilen 21 Ekim 1919 tarihli telgraftan ise Temre nahiyesinden Memduh Bey'in aldığı 7350 kuruş altın, 10300 kuruş gümüş ve 1500 kuruş nakit olmak üzere toplam 19150 kuruşa ulaştığı, ayrıca kaza merkezi Heyeti Milliyesi'nden 10000 kuruş nakit avans olarak senet mukabilinde

¹⁰ Erten 1996, s. 61.

kendisine verildiği anlaşılmaktadır. Meis adasının Fransızlar tarafından boşaltılması ve Yunan askerleri tarafından işgali haberi üzerine 5 Aralık 1919 tarihinde Temre ve Kalkan nahiyeleri ile merkezde karakol tesis edilmesine karar verildiği, seyyar ve sabit iki takım teşkilat yapıldığı görülmektedir. 9 Ağustos 1920 tarihli yazıdan Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin kuruluşundan bu tarihe kadar 143387 kuruş gelir, 105757 kuruş masraf ve geri kalanın 37634 kuruş sandık mevcut olduğu karar altına alınmıştır. Ayrıca Kaş kazasının üç yıl içinde verdiği paranın 444137 kuruş olduğu, başkaca birçok hayvanı cepheye gönderdiği kayıtlardan anlaşılmaktadır.¹¹

Halk Fırkası Genel Başkan Vekili İsmet Paşa'nın 20 Kasım 1923 tarihli genelgesi kapsamında Antalya'da olduğu gibi Finike ve Kaş Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti teşkilatı Halk Fırkası'na dönüşmüştür. Bu konuda Finike teşkilatı için bir karara rastlamazken, Kaş kazası hakkında 17 Mayıs 1335/1919 (1340 olmalı) yani 1924 tarihinde yazılmış kararnamede 9844 kuruş sandık mevcudu olduğu, Teke Mutasarıflığı'nın 2 Nisan 1335/1919 tarihli telgrafı mucibince hazineye devredilmesi ve 9 Mayıs 1335/1919 tarihli kaymakamlık emrinde yazıldığı üzere Kaş Mal Sandığı'na teslim kılındığı ve altında da Müdafaa-i Milliye Reisi, katip ve üç azanın imzası olduğu görülmektedir.¹² Bu belgenin yıl kısmında sehven bir yazım, çeviri veya matbaa hatası olduğunu düşünüyoruz. Çünkü 1335/1919 yılı Nisan ayında Kaş Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti henüz kurulmadığı için böyle bir nakit devrinin yapılması söz konusu olamaz.

2- Cumhuriyet Halk Partisi'nin Finike ve Kaş Kazalarında Faaliyetleri

Cumhuriyet'in ilk yıllarında Cumhuriyet Halk Fırkası'nın Finike ve Kaş kazalarında ne tür çalışmalar yaptığı hakkında fazla bilgi edinemedik. Ama 2 Nisan 1934 tarihinde CHP Antalya teşkilatına memur edilen emekli asker Şeref Karacan, semt, nahiye ve kaza kongrelerini yapmaya başlamasıyla bazı bilgilere ulaşabildik. Bu kapsamda doğu kazalarının kongrelerini yapan Şeref Karacan'ın 18 Ağustos 1934 Cumartesi günü Korkuteli, Elmalı ve Finike kaza kongrelerini yapmak üzere adı geçen kazalara gideceği Resmi Antalya gazetesinde duyuruluyordu.¹³ Aydın Milletvekili Adnan Menderes, 1935 yılının Ağustos, Eylül ve Ekim aylarına ait Antalya teftiş raporunu Genel Sekreterlik makamına sunmuştur. Adnan Menderes raporunda Finike üzerinde uzunca dururken nedense Kaş hakkında bir değerlendirme yazmamıştır. Bu durum Menderes'ten mi araştırmacıdan mı kaynaklanmaktadır bunu tespit edemedik. Dolayısıyla biz de burada sadece Finike üzerinde duracağız. Finike'de CHP teşkilatı kurulduğundan beri başkanlığı Musa Kazım adında birisi yürütmektedir. Adnan Menderes bu ifade ile Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti dönemini değil CHF dönemini kastediyor olmalıdır. Çünkü yukarda bahsettiğimiz gibi Finike Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin ilk başkanı Müftü Salih Efendi idi. Söz konusu cemiyetin azaları arasında Hacı Feyzullahzade Musa Kazım'ın da adı geçmektedir. Musa Kazım ilkokul mezunu olup bir ara Tahsildarlık yapmış ise de şimdi çok zengin bir kişidir. Kurduğu Musa Kazım Şirketi diğer şirketlerle ortaklığa girerek Finike ve komşu ilçelerin ekonomik

¹¹ Erten 1996, s. 64-65.

¹² Erten 1996, s. 64.

¹³ Mayak 2015, s. 127, 309.

Cumhuriyet Halk Partisi'nin Finike-Kaş Kaza Teşkilatı ve Halkevlerinin İnşası (1923-1951)

hayatında rol oynayacak kudrete sahiptir. Şirketin Muhasebecisi Ahmet İzci ile Belediye Başkanı İbrahim Şerbetçi, Musa Kazım'ın adamları olup beş kişilik parti yönetim kurulunun üyesidir. Diğer iki üye adlarıyla kazada bir yeri olan kişilerdir. Bu durumda Musa Kazım partide istediği kararı almaktadır. Ama onun ahlaki özellikleri halk nazarında pek iyi değildir. Halk arasında Tahsildar iken şirket sahibi olması sorgulanmaktadır. Vergi kaçırdığı, memurları para ile kendisine bağladığı söylenmektedir. Musa Kazım, Orman Şirketi ile ortak olarak Elmalı ve Finike ormanlarını ele geçirmiştir. Büyük ölçekte çeltik ekimi yapmak için köylerde ortaklık kurmuştur. Bu maksatla çeltik fabrikasını da almıştır. Ayrıca iki un fabrikası vardır. Bu yolla buğday üretimini de kontrol etmektedir. Orman işletmesinde kazanç vergisi kaçakçılığı, yıllardan beri finans ve orman müfettişlerini uğraştırmaktadır. Çeltik işinde ise köylüleri ezmektedir. Sıtma mücadele konusunda kanunlara uymadığı için memurları meşgul etmektedir. Musa Kazım parti gücü ile parayı, memurlara ve halka karşı kullanmaktadır. Müfettişe göre parti yönetimi bunlardan alınmalı ve ekonomik faaliyetlerinin sıkı kontrol altına alınması gereklidir. Bu durumu yeni gelen Kaymakam görmüştür. Bu yüzden parti yöneticileri ile Kaymakam uyumlu değildir. Bir parti çalışması olmadığı gibi kongreler de çoğunluk sağlanamadığı halde baştan savma icra edilmektedir. Merkezden gelen programları dağıtmak bir yana kendileri bile okumamaktadırlar. Üye kayıt defterinde ilçe merkezinde 203 üye kayıtlı olduğu halde 125 üyenin teklif kaydı bulunmaktadır. Finike kazasında 14000 nüfus bulunmakla beraber kayıtlı üye sayısı 725 görünmektedir. Son üye kaydı 20 Aralık 1934 tarihinde yapılmıştır. Finike'de partiye değil yöneticilere karşı olanlar vardır. Bunlar arasında Sarıları Ali, Tevfik Kaptan, Otelci Vasfi ve Telesos Mehmet bulunmaktadır. Finike'de sportif faaliyetler yok denecek kadar azdır. Türk Hava Kurumu üç aydır başkansızdır. Burada pek az gazete ve mecmua okunmakta ve sayısı birkaçı geçmemektedir. Finike'de bir iskele olmakla beraber tüccar ve serbest meslekle uğraşan kimse hemen hemen yoktur. Çünkü ticaret Musa Kazım Şirketi'nin elindedir. Halk yerli değildir çoğu etraftan toplamadır. Partiyeye Yönetim Kurulu Üyeleri bile hiç para vermemiştir. 1933 yılına kadar sadece dokuz makbuz düzenlenmiştir. 1935 yılında 52 lira gelir 47 lira gider olmuştur. Harcamalar bütçelerine uygun olup Demirbaş Defteri yoktur. Finike'de partinin mülkü bulunmamaktadır.¹⁴ Adnan Menderes'in raporunda geçen Finike'de Türk Hava Kurumu üç aydır başkansızdır ifadesinin kaynaklarda başka yansımaları da bulunmaktadır. Çünkü Millî Mücadele ve Cumhuriyet döneminin ünlü havacısı Vecihi Hürkuş, Türk Tayyare Cemiyeti yararına uçağı ile 12 Kasım 1931 tarihinde Konya üzerinden Manavgat, Alaiye, Antalya'ya gitmiştir. O 22 Kasım'da Antalya'dan Fethiye'ye giderken Finike-Kaş sahilinden çok alçak uçtuğunu ve "*Finike, Kaş kasabalarımızın ziyaretleri, güney sahilimizin granit silsilesi ve Meis adası; olumlu ve olumsuz duygularla dimağa durgunluk veren bir dolaşımıydı bu. Tabiat yönünden bu cennet diyarı dile getirmek çok zor şey*" demektedir. Gezi sonrasında Türk Tayyare Cemiyeti Umumi Reisliği'ne gönderdiği 10 Aralık 1931 tarihli raporunda gezi sırasında 150 saatten fazla uçtuğunu, Antalya ve Fethiye şubeleri hakkında bazı değerlendirmelerde bulunurken Finike ve Kaş şubelerinden hiç söz etmediğini

¹⁴ Mayak 2007, s. 209-211.

görüyoruz.¹⁵ Vecihi Hürkuş'un bu ifadelerinden 1931 yılı sonu itibariyle Finike ve Kaş'ta Türk Tayyare Cemiyeti'nin şubesinin olmadığını anlıyoruz. Ama 1935 yılı itibariyle Finike'de Türk Hava Kurumu'nun bir şubesi bulunmaktadır. Ama üç aydır başkanı olmadığı için âtil durumdadır. Bir yıl sonra 20 Aralık 1936 tarihinde toplanan Antalya Vilayet Kongresi'nde okunan İl Yönetim Kurulu raporuna göre yeni parti binası yapan kazalar arasında Serik ve Manavgat kazası bulunmaktadır. Diğer kazaların da öbür kongreye kadar binalarını yapması temennisi dile getirilmiştir.¹⁶ Ama Finike ve Kaş kazalarında bir parti binası yapılamamış ve parti yönetimleri uzun süre geçici yerlerde kiracı olarak durmuştur. Aslında yukarda ifade ettiğimiz gibi Finike İlçe Başkanı Musa Kazım ticari kapasitesine göre bunu yapacak güçtedir. Sonraki sayfalarda göreceğimiz gibi II. Dünya savaşının sonuna doğru Halkevi binasının söz konusu kazalarda yapılmaya başlanması ile bu sorun bir çözüm yoluna girse de bu girişim de hemen sonuçlanamamıştır.

Antalya Milletvekili Türkan Baştuğ (Örs)'un Antalya'yı ziyaretine ilişkin 27 Kasım 1935 tarihli raporunda Kaş'ın içme suyunun uzak mesafelerden getirildiği, suyun ilçeye getirilmesinin temini için su borularının tamir edilmesi için tahsisata ihtiyaç duyulduğu belirtilmektedir.¹⁷ CHP Burdur Bölgesi Müfettişi Edirne Milletvekili Osman Şahinbaş'ın 24 Aralık 1939 tarihli Teftiş Raporunda Kaş, Akseki ve Finike'ye birer ziraat memurunun tayin edildiği belirtilmiştir. O. Şahinbaş raporunun Finike'ye ilişkin kısmında kazanın 1850 kilometre kare ve 18938 nüfusa sahip olduğunu, parti bakımından Finike, üç nahiye, 26 Ocak ve 592 üyesi bulunduğunu vurgulamaktadır. İdare Heyeti'nde tüccar, çiftçi ve davavekili bulunduğunu, ama halk tarafından tanınmadıklarını ifade eder. Hatta İdare Heyeti'ne ilişkin "*Serbest Fırka'ya girmişlerdir, şimdi de partinin başına geçmişlerdir*" diye şikâyet vardır. İdare Heyeti üyelerinin gerek kendi aralarında gerekse de hükümet memurlarıyla ilişkileri iyidir. Geçen sene kendilerine bırakılan dileklerin takibini yapmamışlardır. Çünkü Kuzca, Hasköy, Karacaören okullarının tamiri, Tatlıçay Köprüsü, Toptaş mevkii yolu yapılamazken, Bağyaka Okulu da genişletilememiştir. İdare Heyeti'nin bir karar defteri olup oradan CHP'nin Finike Teşkilatı'nın 9 Eylül 1925 tarihinde açıldığını, ilk kararın bu şekilde deftere kaydedildiğini öğreniyoruz. Ama bu bilgi doğru olmasa gerekir. Çünkü yukarda vurguladığımız gibi Finike'de Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti 1 Eylül 1919 tarihinde teşekkül etmiş olup ilk başkanı Müftü Salih Efendi idi. İdare Heyeti düzensiz toplanmakta olup on ayda sadece üç kez toplanabilmiştir. Belediyenin verdiği 25 lira ödeneğin dışında deve güreşlerinden elde ettikleri 102 lirayı Ziraat Bankası'na yatırmışlardır. Üstten gelen emirlere uymaktalar ve seçimlerde partinin adaylarını kazandırmaktadırlar. Finike teşkilatı üye kayıt defterine sahiptir. Ama dosyalar dağınık bir şekilde bir dolapta torbaların içinde saklanmaktadır. Partiye ait bir binaları yoktur. İlçede parti dışında kalan sevilen kimseler olmakla beraber Serbest Fırka'ya kaydolmalarından dolayı CHP'deki eski kayıtları dikkate alınmamıştır. Finike İdare

¹⁵ Hürkuş 2021, s. 293, 303.

¹⁶ Mayak 2015, s. 159-160.

¹⁷ Mayak 2015, s. 41.

Cumhuriyet Halk Partisi'nin Finike-Kaş Kaza Teşkilatı ve Halkevlerinin İnşası (1923-1951)

Heyeti partiye bağlı olmakla beraber gençlik ve spor ile alakası görülememiştir.¹⁸ Osman Şahinbaş raporunun Kaş'a ilişkin kısmında kazanın 2490 km kare, nüfusunun 22520 kişi, partiye kayıtlı üye sayısının 1975 olduğunu belirtir. Kaş'ta İdare Heyeti'ne seçilenler Finike gibi esnaf, tüccar ve davavekilidir. Heyet üyelerinin çoğu halk tarafından sevilmekte olup kendi aralarında karşılıklı samimiyet vardır. Ama Kaymakam ile araları iyi değildir. Bu yüzden başkan seçilen davavekili istifa etmiştir. Ama yerine seçilen kişi ile Kaymakam yine uyuşmamıştır. Genç Kaymakamın biraz asabi ve partiyi elde tutma arzusu yüzünden 120 hanelik ilçede arzu edilmeyen olaylar yaşanmıştır. Çünkü parti görevlileri hakkında tahkikat yaptırmakla kalmamış, onları mahkemeye vermiştir. Kongrelerin Parti İdare Heyeti'ne bıraktığı işlerin durumu şöyledir. Kalkan'daki okul sıhhi hale getirilebilmiş, Kasaba'ya 1000 lira yardım yapılmış, ancak Kayadibi'ne para verilmemiştir. Önemli köy yolları imece usulüyle yapılmaya başlanmıştır. Kalkan'ın içme suyu yapılamamış, Ovagelmiş köyündeki göl kurutulamamış, Kaş ve Finike ilçelerine birer parti binası yapılması gerçekleşmemiştir. Kasaba köyüne ortaokul yapma dileği yerine getirilmemiştir. Bir ziraat memuru verilmiştir. Demre nahiyesine bir telgrafhane açılması konusu Vekâlet'e yazılmıştır. Kalkan nahiyesindeki Eşen Çayı üzerine bir köprü yapılması Vekâlet'e bildirilmiştir. Kaş'a ait 335/1919 senesine ait bir karar defteri bulunmaktadır. Yukarıda Kaş Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin 29 Eylül 1919 tarihli yazı üzerine kurulduğunu ve Hacı Arapzade Yusuf Ziya'nın başkan seçildiğini belirtmiştik. Heyette düzenli toplantı yapılmamış olup icap ettikçe toplantı yapılmış ve deftere kaydedilmiştir. Belediyenin 60 lira yardımından başka paraları yoktur. Yönetim emirleri dinlenmekte olup parti adaylarını seçimlerde kazandırmışlardır. İlçede parti durumunu gösteren altı aylık rapor gönderilmiştir. Yeni yönetim eski yönetimden görevi devralmamıştır. Kaş'ta partiye ait bir bina bulunmamaktadır. Defter ve dosyaları tamdır. Parti idaresine sevilen kişiler alınmıştır. İdare Heyeti'nin gençlik ve spor ile alakası pek yokken hayır kurumlarına karşı ilgileri ve alakaları vardır.¹⁹

CHP Burdur Bölgesi Müfettişi Edirne Milletvekili Osman Şahinbaş'ın 22 Temmuz 1940 tarihli Teftiş Raporunda Kaş ve Finike Teşkilatı'na ilişkin şu görüşleri ortaya koymaktadır. Kaş ilçesinin genç Kaymakamı Partinin İdare Heyeti'ne Belediye Başkanı, emekli mal müdürü, esnaf ve çiftçiden oluşan yeni simaları seçtirmiştir. Kaymakam heyet üyelerinin üzerinde hâkim vaziyettedir. Köy ziyaretlerinin bazılarını parti başkanını da götürerek halkla temas kurmalarını sağlamaktadır. Ayrıca Müfettiş Kongrenin takip edilmesi için İdare Heyeti'ne bıraktığı halkın dileklerine ilişkin konuların gerçekleşmesi konusunu on beş başlık altında irdelemektedir. Kalkan parti teşkilatının köprü yapmak için düzenlediği müsamerede toplanan iki bin liranın Kaş-Gömbe yoluna harcanması, durumun Nafia Vekaleti tarafından dikkate alınması Genel Sekreterliğe bildirilmiştir. Kaş İdare Heyeti düzenli olmayan toplantılarını deftere kaydedip imzalamışlardır. Üye sayısı arttırılamamıştır. Mevcut üyelerin ve yeni kayıtların düzenli şekilde deftere kaydedilmesi için ocak ve nahiyelere elli defter gönderilmiştir. Gelir kaynakları yoktur. Ama güreşten topladıkları 140 liraları

¹⁸ Mayak 2015, s. 51, 64-66.

¹⁹ Mayak 2015, s. 67-69.

bulunmaktadır. Kira olarak tuttukları binayı boşaltmışlar ve Belediye'nin bir yerine yerleşmişlerdir. Müfettiş İdare Heyeti'ne bir kâtip tutmalarını tavsiye etmektedir. Çünkü heyet arasında yazı işiyle meşgul olacak, yazı yazacak kimse bulunmamaktadır. Altı aylık parti durumunu ve üye mevcudunu gösteren raporu üst teşekküllere göndermektedirler. Kaş defter kayıt ve dosyalama işlerinin düzgün olduğu, partiye ait binaları olmadığı, parti binası yapmak fikir ve teşebbüsünde oldukları belirtilmektedir. Partinin demirbaş eşyaları az ise de deftere kaydı bulunmaktadır.²⁰ Müfettiş O. Şahinbaş, Finike hakkında teşkilatta bir değişiklik olmadığını, sadece Belediye başkanının parti başkanı olduğunu belirtir. İlçede heyet üyeleri koltuklarını bırakmak istemeyen, seçildikten sonra çalışmayı bırakan dava vekili, çiftçi ve tüccarlardan oluşmaktadır. Aralarında sevgi olmakla beraber bağlılıkları tam değildir. Parti başkanı yalnız başına çalıştığını, arkadaşlarından yardım görmediğini belirtirken, diğerleri ise ellerinden geldiği kadar çalıştıklarını ifade etmektedirler. Bundan sonra daha fazla çalışacaklarını vaat etmişlerdir. Mahalli hükümetin amir ve memurlarıyla işbirliği üst seviyededir. Özellikle genç Kaymakam partinin bütün çalışmalarını desteklemektedir. Yönetimin ilçeye gelen partililer üzerinde çalışma yapmadığı gibi köylerde bulunan ocaklara giderek oradaki insanlarla temasta bulunmamaktadır. Ayrıca kongrede İdare Heyeti'ne bırakılan işler ve neticeleri hakkında bilgi vermektedir. Parti yönetimi beş ayda on bir kez toplanmış olup kararlarını deftere kaydetmişlerdir. Partide kâtip olmadığı için bütün işleri başkan yapmaktadır. Finike Antalya'nın en zengin ilçelerinden birisi olduğu halde sürekli parasızlıktan şikâyet etmektedirler. Müfettiş, parti için bir yer kiralandığını, kapının üstüne bir levha koyulduğunu, odanın dolap, masa, sandalye ile doldurulduğunu belirtir. Partinin defter ve evrakları çuvallardan çıkarılıp tozları alınmıştır. Ara sıra partide aile toplantısı yapılmaktadır. Yönetim eski İdare Heyeti'nden devralınmadığı gibi hesaplar adı bir deftere yazılmıştır. Üye kayıt defteri vardır, ama eski ve mevcut üyeleri tam gösterecek düzeyde değildir. Partiye ait binaları yoktur. Bina konusunu güreş ve bağışlarla çözmeye düşünceleri vardır. Müfettiş yukarıda çizdiği olumsuz tabloyu “*senelerden beri âtil ve bakımsız kalan Finike'nin Parti işleri kısa zamanda tamamlanacak derecede değildir*” diyerek tamamlamıştır.²¹ 1943 yılının sonunda yapılan kaza kongrelerine göre Finike İdare Heyeti'ne İbrahim Şerbetçioğlu, Kazım Atagan, Haşmet Dal, Zeki Yalçın, Dr Demir Erel, Hamit Başbuğ, Ömer Savaş, Kaş İdare Heyeti'ne Mehmet Yücesan, Reşat Gürsoy, Hidayet Özmen, Veli Tomruk, Ekrem Bilgiç, Yusuf Akçay ve Süleyman Yılmaz seçilmişlerdir. 1944 kongrelerinde ise Finike İdare Heyeti Başkanlığı'na İbrahim Şerbetçi, Kaş İdare Heyeti Başkanlığı'na Kadri Öztürk seçimle getirilmiştir.²² 1947 yılının başında CHP Antalya İl Kongresi Bölge Müfettişi Feyzullah Uslu'nun katılımıyla gerçekleşmiştir. Bölge Müfettişi'nin uyarısı üzerine kaza delegelerine söz verilmiştir. Bunun üzerine Kaş delegesi Fuat Dal, vapurlar Kaş İskelesi'ne uğrasa da bölge insanı tarafından fazla istifade edilemediğini belirttikten sonra bazı önerilerde bulunmuştur. Ayrıca Kaş kazası zeytin bölgesi olmasına rağmen zeytin Fen Memuru'nun bulunmadığı, ama zeytin

²⁰ Mayak 2015, s. 109-112.

²¹ Mayak 2015, s. 103-106.

²² Mayak 2015, s. 238-139, 141.

Cumhuriyet Halk Partisi'nin Finike-Kaş Kaza Teşkilatı ve Halkevlerinin İnşası (1923-1951)

bölgesi olmayan Finike'de Zeytin Fen Memuru'nun olduğunu, Kaş'ın Antalya'nın en uzak kazası olmasından dolayı bakımsız olduğunu, ilgi beklediklerini belirtmiştir. Vali Sadri Aka, Zeytincilik Mütihassisi'nin bu konuda açıklama yapmasını istemiştir. Zeytincilik Mütihassisi yaptığı açıklamada Fuat Dal'ın haklı olduğunu, Ankara nezdinde Finike'de bulunan memurun Kaş'a nakli konusunda girişimde bulunduğunu, yakında Kaş'a zeytincilik Fen Memuru'nun geleceğini ifade etmiştir. Konuşmalardan sonra yapılan seçimde Antalya İl İdare Kurulu Başkanlığı'na Avukat Haydar Uçgun, Finike İdare Heyeti Başkanlığı'na Mustafa Fortaç, Kaş İdare Heyeti Başkanlığı'na Kadri Öztürk seçilmiştir.²³

CHP Genel Sekreterliği 1948 Antalya İl Kongresi öncesi 27 Nisan 1948 tarihli yazıyla Avukat Haydar Uçgun'dan kaybedilen Belediye Başkanlığı ile ilgili savunmasını yapmasını istemiştir. Haydar Uçgun 12 Mayıs 1948 tarihli cevabında konuyu uzunca değerlendirdikten sonra Elmalı ve Finike parti başkanlarının ana baba bir, iki kardeş elinde olması, buna mukabil Finike Demokrat Parti başkanının CHP başkanlarının kardeş çocuğu olması, Elmalı parti Başkanı ise Elmalı Demokrat Parti başkanının ticaret ortağı ve Vekili Umumisi bulunması ve bunun her iki partiyi elde tutmak için yapıldığının açıkça söylenmesi, her iki ilçenin de İl Kongresine aynı şartlar altında delege göndermesi CHP ile DP'nin Antalya'da adeta iç içe girdiğini göstermektedir.²⁴ 8 Aralık 1949 tarihinde yapılan Antalya İl Kongresi'nde Korkuteli delegesi Talat Tuğ ile Kaş delegesi Fuat Dal arasında sinemanın gerekliliği konusunda bir tartışma çıkmıştır. Ayrıca Kaş delegesi Fuat Dal söz alarak kazanın yollarının yapılması ve tamir edilmesi için Bayındırlık Bakanlığı tarafından silindir gönderilmesini, Kaş'a Ortaokul açılmasını, İlkokulların eksik olan öğretmen kadrolarının tamamlanmasını, kaza merkezine elektrik getirilmesini, kaza ve köylerde tütün ve tömbeki ekilmesi konusunda izin alınmasını, tamamlanmamış olan Halkevi binasının eksik kısımlarının yapılması için Genel Sekreterlik tarafından 3000 lira yardım sağlanmasını istemiştir. Finike delegesi Şevki Serdar ise pamukçuluğun gelişmesi üzerinde durduktan sonra narenciye ürünlerinin sevk edilmesi için kara ve deniz yollarının devlet yolları kapsamında alınmasını, Finike'nin elektrik işiyle hükümetin ilgilenmesini, Finike'de bahçelerin ortasından geçen yolun narenciye ağaçlarını ve meyvelerini tozlandırması nedeniyle 12 km olan bu yolun asfalt yapılmasını dilemiştir.²⁵

3- Finike ve Kaş Halkevi Binasının İnşası

Çalışmanın bu kısmında Finike ve Kaş Halkevi binasının inşa sürecinden bahsedilecektir. Antalya Vilayet merkezinde önce Türk Ocağı'na tahsis edilen kilisenin²⁶ yerine halkevi binası yapılmıştır.²⁷ Yukarda işaret ettiğimiz gibi kazalar

²³ Mayak 2015, s. 172-173, 175.

²⁴ Mayak 2015, s. 191-192.

²⁵ Mayak 2015, s. 225-226.

²⁶ Uçuk 1999, s. 438-443; Güçlü 2004, s. 40-41; Güçlü 2011, s. 211-212; Deniz 2011, s. 218-223; Zobu 1977, s. 361-363; Çimrin 2002, s.385.

²⁷ *Türk Akdeniz 1938*, s. 25; Güçlü 1997, s. 91.

öncelikle parti binasını inşa etmişler sonra halkevi yapımına yönelmişlerdir. Ama yine yukarda da ifade ettiğimiz gibi Finike ve Kaş kazasında Parti binası yapılamadığını hemen ifade edelim. Kazalar içinde Alanya'da 24 Şubat 1933,²⁸ Elmalı'da 20 Şubat 1938,²⁹ Korkuteli'de 19 Şubat 1939 birer Halkevi açılmıştır. Antalya Bölge Müfettişi Osman Şahinbaş'ın 24 Aralık 1939 ve 22 Temmuz 1940 tarihli teftiş raporlarından Akseki Halkevi'nin açıldığı, Finike, Gündoğmuş, Kaş, Manavgat ve Serik'te halkevinin olmadığı öğreniyoruz.³⁰ Müfettiş Osman Şahinbaş'ın raporundan sekiz yıl önce düzenlenen ve Antalya Valiliği tarafından 15 Kasım 1932 tarihinde Dahiliye Vekaleti'ne gönderilen Antalya Coğrafyası adlı rapordan Finike ve Kaş kazalarında Halkevi binası olmadığını okuyoruz.³¹ 1938 yılında düzenlenen Antalya raporunda ise Finike'de halkevi olmadığı açıkça belirtilirken Kaş kazası hakkında bir bilgi yoktur.³² Ama olmadığı da kesin gözüküyor. Aynı şekilde CHP'nin Antalya Vilayeti İdare Heyeti Başkanı Lütfi Gökçeoğlu, 11 Mart 1942 tarihinde Genel Sekreterlik makamına gönderdiği 1941 yılına ait İkinci Altı Aylık Çalışma Raporu'nda Kaş, Finike, Serik, Manavgat ve Gündoğmuş kazalarında Halkevi ve Halkodası bulunmadığını belirtmektedir.³³ Nisan 1939 tarihinde Halkevleri Müfettişi olarak atanan Ahmet Adnan Saygun, o yılın yaz ayından itibaren Halkevlerini denetlemeye başlamıştır. Bu kapsamda 1944 yılında Geyve, Hereke, Isparta ve Antalya çevrelerini tetkik etmiştir. Ahmet Adnan Saygun, 1944 yılı raporlarında Halkevlerinin sadece müzik konusundaki faaliyetleri üzerine durmuştur.³⁴ Halkevleri Müfettişi A. A. Saygun, denetlemesi sırasında Antalya, Alanya, Elmalı, Korkuteli ve Akseki halkevlerini tetkik etmiş olmalıdır. Çünkü bu tarihte Finike ve Kaş halkevi henüz yok idi.

II. Dünya Savaşı'nın sonuna doğru Antalya Valisi Haşim İşcan, CHP Genel Sekreterlik makamına yazdığı 2 Temmuz 1945 tarihli yazısında Serik, Manavgat, Finike ve Kaş kaza merkezinde büyük tipte yapılmakta olan halkevi inşaatı hakkında evvelce şifai maruzatta bulunmuştum. Dört kazada inşaatlar hayli ilerlemiştir. Mahalde bulunan partililer inşaatı bir an evvel bitirmek için borçlanmışlardır. Şifai maruzatımda rica ettiğim gibi Vilayet CHP İdare Heyeti Başkanlığı ile yukarda sıraladığım kaza halkevleri inşaatına yardım olmak üzere onar bin lira gönderilmesini tensiplerinize arz ederim demektedir.³⁵ Bu talep üzerine Genel Sekreterlik tarafından 20 Temmuz 1945 tarihinde 1945 yılı bütçesinin inşaat tertibinden Serik, Manavgat, Kaş, Finike kazalarında mahalli yardım ve gayretle yaptırılmakta olan Halkevi binalarının yapı masraflarına karşılık olarak sadece 10.000 liralık bir müsvedde ödeneği hazırlanmıştır.³⁶

²⁸ Alanya Halkevi için bakınız: Erşan-Yetim 2012, s. 443-457.

²⁹ Antalya Halkevi'nin yayını olan Türk Akdeniz Dergisi'ne göre Elmalı kazasında Halkevi 1937 yılında açılmıştır. 1938 yılının sonu itibarıyla Korkuteli ve Akseki Halkevleri açılmak üzeredir. *Türk Akdeniz 1938*, İlkteşrin 1938, s. 25.

³⁰ Mayak 2015, s. 257.

³¹ Dahiliye Vekaleti 1932, s. 50-51; *Antalya 1932, 2018*, s. 44.

³² Dahiliye Vekaleti 1938, s. 58-59; *Antalya 1938, 2021*, s. 52-53.

³³ Mayak 2015, s. 382.

³⁴ Çolak-Çetin 2021, s. 299, 301.

³⁵ BCA, 490.01.1661.782.1, s. 65.

³⁶ BCA., 490.01.1661.782.1, s. 64.

Cumhuriyet Halk Partisi'nin Finike-Kaş Kaza Teşkilatı ve Halkevlerinin İnşası (1923-1951)

Söz konusu müsvedde ödeneği Genel Sekreterlik makamının 27 Temmuz 1945 tarihli yazısında belirtildiği üzere Antalya İl İdare Kurulu Başkanlığı'na ödenmiştir. Çünkü söz konusu yazıda Serik, Manavgat, Kaş ve Finike kazalarının mahalli yardım ve gayretle yapmakta oldukları halkevi binalarının yapım giderlerine harcanmak üzere 10.000 lira Türkiye İş Bankası Ankara Merkez Müdürlüğü'nün 26 Temmuz 1945 tarihli havale makbuzuyla emrinize gönderilmiştir denilmektedir. Ayrıca para alındığına dair kasa makbuzunun gönderilmesi ve 1945 yılı bütçesine gerekli eklemenin yapılması talep edilmektedir.³⁷ Bu arada Vali Haşim İşcan'ın Antalya'dan Bursa Valiliği'ne nakledildiğini görüyoruz. Antalya Valiliğine vekalet eden Hami Arıkan, CHP Genel Sekreterliği'ne çektiği 17 Ağustos 1945 tarihli telgrafta *“Beş kaza merkezinde yapılmakta olan halkevleri inşaatının süratle tamamlanmasını teminen yardım olarak irsal buyrulana, buyrulacağı varit olunan on bin liranın tel havalesi ile gönderilmesine müsaade buyrulmasını ve her biri elli binle seksen bin lira arasında mal olabilecek bu evlerin halen inşaatı çok ilerlemiş ve mahalli heyetler hayli borçlanmış bulduklarından yardımın biraz daha genişletilmesine lütf buyrulmasını bilhassa arz ve rica ederim”* demektedir.³⁸

Antalya Vali vekili Hami Arıkan 20 Ekim 1945 tarihinde CHP Genel Sekreterlik makamına yazdığı dört maddelik yazının ikinci maddesinde Finike Halkevi'nin tapusu henüz gelmemiştir. Krokisi ekte gönderilmiştir. Kaş Halkevi'nin tapusu ve krokisi ile Finike Halkevi'nin tapusu ayrıca sunulacaktır. Üçüncü maddede Manavgat Halkevi bitmek üzeredir. Serik, Finike, Kaş Halkevlerinin inşaatı devam etmektedir. Dördüncü maddede Halkevlerinin tamamlanması için mahallerince büyük gayret sarf edildiğini, mahalli parti heyetlerinin hayli borçlandıklarını, bu yüzden Serik için 15000 lira, Manavgat, Finike, Kaş için beşer bin lira, Gündoğmuş için 2000 lira yardım yapılmasını dilemektedir.³⁹ Nihayet Genel Sekreterlik tarafından 27 Temmuz'da gönderilen 10.000 liranın Antalya'ya geldiğini İl İdare Kurulu Başkanı Lütfi Gökçeoğlu'nun 24 Kasım 1945 tarihli yazısından anlıyoruz. Çünkü Lütfi Gökçeoğlu yazısında Serik, Manavgat, Kaş ve Finike kazalarında yaptırılmakta olan halkevi binalarının giderlerine harcanmak üzere gönderilen 10.000 liranın alındığını, mahallerine ödendiğini, paraya ait kasa makbuzunun ilişik olarak sunulduğunu ve 1945 yılı bütçesine gerekli eklemenin yapıldığını bildirmektedir.⁴⁰ Burada gönderilen miktarın istenilen miktarın üçte biri kadar olduğu vurgulanmalıdır. CHP. İl İdare Kurulu Başkanı Lütfi Gökçeoğlu, 6 Şubat 1946 tarihinde Genel Sekreterlik makamına yazdığı yazıda Vilayet makamı tarafından talep edilen Kaş İlçesi Halkevi'ne ait tapu senedinin 3 Şubat 1946 tarihinde Vilayet'e gönderildiğini arz etmektedir.⁴¹ Antalya Vali vekili Hami Arıkan Genel Sekreterlik makamına yazdığı 7 Aralık 1945 tarihli yazıda Serik, Manavgat, Finike ve Kaş kazalarında birer halkevi inşa edilmekte olduğu malumunuzdur. Serik halkevinin çatısı örtülmüştür. Manavgat Halkevi'nin çatısıyla beraber kapı, çerçeve ve camları

³⁷ BCA., 490.01.1661.782.1, s. 61.

³⁸ BCA., 490.01.1661.782.1, s. 58-59.

³⁹ BCA., 490.01.1661.782.1, s. 55.

⁴⁰ BCA., 490.01.1661.782.1, s. 54.

⁴¹ BCA., 490.01.1661.782.1, s. 53.

takılmıştır. Finike ve Kaş'ta inşaat bu iki kazadan geridir şeklinde bilgi verdikten sonra mahalli gayretlerle başarılması istenen binaların alakalıları borçlanmışlar, binaları kışın tesirine fazla maruz bırakmadan tamamlayabilmek için söz verilmiş yardımın ödenmesi İl Genel Meclisi'nin 29 Kasım 1945 tarihli oturumunda hararetle istirham edilmiştir demektedir.⁴² Bunun üzerine Genel Sekreterlik makamı 12 Şubat 1946 tarihinde hazırladığı müsveddeye göre 1946 yılı inşaat tertibinden Kaş, Serik, Manavgat, Finike kazalarında yapılmakta olan halkevi inşaatına harcanmak üzere Antalya İl İdare Kurulu Başkanlığı'na 10.000 lira ödenmesine karar vermiştir.⁴³ Genel Sekreterlik bu kararını 13 Şubat 1946 tarihli yazılarıyla hem Antalya İl İdare Kurulu Başkanlığı'na hem de Antalya'ya yeni atanan Vali Haluk Nihat Pepeyi'ye bildirmiştir. Antalya İl İdare Kurulu'na Kaş, Serik, Manavgat ve Finike kazalarında yapılmakta olan Halkevi inşaatlarına sarf edilmek üzere 10.000 lira daha yardım yapılması uygun görüldüğü, paranın emrinize gönderildiği ve paranın ilçelere taksimi ile yapıların durumları hakkında merkeze malumat verilmesi yazılırken, Vali'ye yazılan yazıda aynı bilgiler tekrar edilmekte ve paranın CHP Antalya İl İdare Kurulu Başkanlığı'na gönderildiği belirtilmiştir.⁴⁴ Söz konusu para Genel Sekreterlik makamının Antalya İl İdare Kurulu Başkanlığı'na yazdığı 20 Şubat 1946 tarihli yazısından anlaşıldığına göre ancak 18 Şubat'ta gönderilebilmiştir. Çünkü bu yazıda Kaş, Serik, Manavgat ve Finike kazalarında yapılmakta olan halkevi inşaatlarına harcanmak üzere 10.000 liranın İş Bankası Ankara Merkez Müdürlüğü'nün 18 Şubat 1946 tarihli havale makbuzu karşılığında gönderildiği, kasa makbuzunun gönderilmesi, 1946 yılı ek bütçenin gelir ve gider kısımlarına gerekli eklemenin yapılması istenmektedir.⁴⁵ Antalya Valisi Vekili Hami Arıkan CHP Genel Sekreterlik makamına yazdığı 15 Şubat 1946 tarihli ve özü "Kaş Hakevi'ne ait tapu senedi ve krokisi leffen" olan üç maddelik yazının birinci maddesinde Kaş ilçesi Halkevi'ne ait tapu senedi ile krokisinin ekte olduğu, Finike ilçesi Halkevi'ne ait tapu senedinin yeniden istendiğini belirtmektedir. Ayrıca 20 Ekim 1945 tarihli yazıyı ilgi tutarak halkevi inşaatlarının bir an evvel tamamlanması için Serik Halkevi için 15000 lira, Manavgat, Finike ve Kaş halkevleri için beşer bin lira ve Gündoğmuş Halkevi için istenen 2000 lira yardımın tezce yapılmasını dilemektedir.⁴⁶ Bundan sonra konunun daha iyi anlaşılması için Kaş ve Finike kazalarında inşa edilmekte olan Halkevi'nin inşa sürecini ayrı başlıklar altında inceleyeceğiz.

3.1- Kaş Halkevi Binasının Tamamlanma Süreci

I. Dünya Savaşı ve Millî Mücadele döneminde zabıt olarak görev yapan ve o zaman Kalkan'da yaşayan Mehmet Dürdali Karasan, Kaş Halkevi inşa edilirken 1946 seçimlerinden sonra kazaya gelen Mebus Rasih Kaplan'a hitaben Akdeniz sahilinde ve Meis Adası'nın karşısında olan kazanın durumunu "*Ne yolu, ne suyu ve ne de elektriği vardı. En seri vesaiti 15 günde bir defa uğrayacak vapur seferlerinden ibaretti*"

⁴² BCA., 490.01.1661.782.1, s. 52.

⁴³ BCA., 490.01.1661.782.1, s. 51.

⁴⁴ BCA., 490.01.1661.782.1, s. 49-50.

⁴⁵ BCA., 490.01.1661.782.1, s. 48.

⁴⁶ BCA., 490.01.1661.782.1, s. 47.

Cumhuriyet Halk Partisi'nin Finike-Kaş Kaza Teşkilatı ve Halkevlerinin İnşası (1923-1951)

şeklinde anlatıyordu.⁴⁷ Görüldüğü gibi durumu her açıdan gayet kötü olan Kaş kazasında 1945 yılının ilk yarısında bir halkevinin inşasına başlandığı anlaşılmaktadır. Yine yukarıda belirttiğimiz gibi II. Dünya Savaşı'nın sonuna doğru Antalya'da başta Kaş Halkevi olmak üzere dört Halkevi binasının tamamlanması için yoğun bir çaba harcandığını anlıyoruz. Antalya İl İdare Kurulu Başkanı Haydar Uçgun, 14 Şubat 1947 tarihinde Genel Sekreterlik makamına yazdığı yazıda Kaş İlçe İdare Kurulu Başkanı Kadri Öztürk'ün 8 Şubat 1947 tarihli yazısını iki adet fotoğrafla ekte göndermekte, hakikaten dikkat çekici bulunan ve başkanlığımızca da kanaat getirilen Kaş İlçe İdare Kurulu'nun isteklerinin yerine getirilmesi konusunda yardım talep etmektedir. Kadri Öztürk yazısında Kaş Halkevi'nin çatısının örtülüp bir varlık haline getirildiğini, bu durumu tespit eden fotoğraftan iki nüshanın ışikte sunulduğunu, aynı fotoğrafların Milletvekillerine de gönderildiğini, ecebilerle her gün temas halinde olan ilçemizde Halkevi'nin bir an önce tamamlanmasını dile getirmektedir. Ayrıca kongrede tespit ve arz olduğu üzere asgari 5000 liralık yardımın temin ve lüzumu hususunda Merkezi Umumi'ye arz ve iletilmesini sadece partimiz değil bütün Kaşlıların rica ettiğini belirtmektedir.⁴⁸ Kaş İdare Heyeti Başkanı Kadri Öztürk, CHP. Antalya Bölge Müfettişi ve Manisa Milletvekili Feyzullah Uslu'ya Kaş'tan yazdığı 8 Şubat 1947 tarihli yazıda ekteki fotoğraflardan görüldüğü gibi teşvik ve açıklamalarınız doğrultusunda Halkevi'nin çatısı örtülmüş, durum Vilayet İdare Heyeti'ne ve Ankara'da bulunan Milletvekillerine mektupla iletilmiştir. İlçemize her gün yabancılar geldiğinden bu kültür kurumunun bir an evvel faaliyete geçirilmesi memleketçe bir ihtiyaç olduğunu belirtmekteydi. Esasen kongrede ihtiyaç olan 5000 lira tespit ve arz edilmişti. Bu konuda etkili alaka ve himayelerinizi bütün Kaşlılar ve İdare Heyeti adına sunarım ifadesini kullanmıştır.⁴⁹ Bunun üzerine CHP. Antalya Müfettişi Feyzullah Uslu 27 Şubat 1947 tarihinde Genel Sekreterlik makamına üç maddelik bir rapor sunmuştur. Bu raporun birinci maddesi Kaş ile ilgili olup Kaş İdare Heyeti başkanından aldığı 8 Şubat 1947 tarihli yazı ve iki adet fotoğraf hem ilişikte sunulmuş ve hem de konu edilmiştir. F. Uslu burada iki ay evvel adı geçen ilçeye yaptığım seyahatte Kaşlılarla uzunca konuştuğumu, dört duvardan ibaret olan Halkevi binasının üstünün örtülmesini rica ettiğini, örtme sözü aldığımı, ilişik yazı ve fotoğraflardan Kaşlıların sözünü tuttuğunun görüldüğünü, 5000 lira gibi küçük bir yardım ile binayı tamamlayacakları anlaşıldığından, küçük bir ilçe olan Kaş'ta halkı toplayacak başka bina olmadığından söz etmiştir. Ayrıca yabancıların sık ziyaret ettikleri ilçenin faal bir İdare Kurulu başkanı, çok faal ve hamiyetli genç bir Kaymakamı bulunmaktadır. Bu kuvvetler dağılmadan 5000 lirayı verme lütfunda bulunursanız binanın tamamlanacağına muhakkak gözüyle bakabiliriz demekteydi.⁵⁰ Antalya Bölge Müfettişi Feyzullah Uslu raporuna cevap alamayınca 24 Mart 1947 tarihinde Genel Sekreterlik makamını telgrafla uyarmıştır.⁵¹ Bunun üzerine Genel Sekreterlik makamı Trabzon Milletvekili F.

⁴⁷ Karasan 2020, s. 240.

⁴⁸ BCA., 490.01.1661.782.1, s. 44-45.

⁴⁹ BCA., 490.01.1661.782.1, s. 43.

⁵⁰ BCA., 490.01.1661.782.1, s. 41-42.

⁵¹ BCA., 490.01.1661.782.1, s. 40.

Ahmet Barutçu imzasıyla 13 Nisan 1947 tarihinde Antalya Bölge Müfettişi Feyzullah Uslu'ya gönderdiği yazıda Kaş ilçesinde yaptırılmakta olan Halkevi'ne istenilen 5000 liranın hepsini gönderme imkanı olmadığı, eldeki ödeneğin ancak inşaatları bir programa bağlanmış bulunan Halkevlerinin inşasını tamamlamayı sağlayacak kadar olduğunu, bununla beraber bazı yerlerden kısıntı yapılarak 2500 liralık bir yardım yapılabileceğini, eğer mutlaka bir paraya ihtiyaç varsa önümüzdeki senenin programına alınarak bu ihtiyacın karşılanabileceğini, bu konudaki mütalaanızın bildirilmesini rica ederim diye yazmaktaydı.⁵² Bir ay kadar sonra Antalya Bölge Müfettişi Feyzullah Uslu, 8 Nisan 1947 tarihinde Genel Sekreterlik makamına yazdığı üç maddelik raporuna bir de Kaş Halkevi başkanı Selahattin Selçuk'un 3 Nisan 1947 tarihinde Halkevi Temsil Kolu'nun verdiği müsamere programını eklemektedir. F. Uslu raporunun birinci maddesinde 3 Nisan tarihinde Kaş'ta olduğunu, partililer, halk ve Sümerbank'ın verdiği dokumaları almaya gelen köylülerle konuştuğunu, ele geçen bu fırsattan yararlandığını belirtmektedir. Müfettiş raporunun devamında Kaşlılara ve Kaş Halkevi'nin durumuna ilişkin özetle şöyle yazıyordu. Küçük ve pek zengin olmayan ilçe halkının yardımları ile başlanan, Kasım ayı ziyaretimde sadece duvarları olan Halkevi ve Parti binamızı gezdim. Binanın üstü örtülmüş, salon tavanı yapılmış ve tabanı döşenmiştir. Kaşlıların gayreti ve hayırlı hareketi beni mütehasıs etti. Kendilerini övdüm, onlar da biz sözümüzü tuttuk, hatta geçtik, sizden sözünüzü tutmanızı bekliyoruz dediler. Hakikaten 1946 Kasım ayı ziyaretimde arkadaşlara çatı işini bitirin, merkezden gerekli yardımı almak için çalışacağımı vaat etmişim. Bu konuda Kaş İdare Heyeti'nin yazısını 27 Şubat 1947 tarihli raporuma ilişitirerek makamınıza sunmuş ve 5000 liralık ricalarına ilişitirerek ettiğimi gerekçesiyle arz etmişim. Bu yazımın cevabını o günden bugüne alamadığım için partili arkadaşlara cevap verememenin acısını yaşıyorum. Küçük bir ilçe olan Kaş halkı 40-50 bin liralık bir binayı 5000 lira gibi küçük bir yardımla tamamlayıp partimize hediye etmiş olacaklar. Partili arkadaşların şevkini kırmamak, yarım kalmış binayı tamamlamaya azmetmiş arkadaşlar iş başında iken, patimize candan bağlı Kaymakam Haldun Menteşoğlu'nun görev başında bulunduğu sırada bu yardımın yapılması gerektiğini bir defa daha belirtmeyi kendime bir borç bilirim. Müfettiş F. Uslu, raporun ikinci maddesinde 3 Nisan gecesi Kaş Halkevi'nin güzel bir gece yaşattığını, yoksulluk içinde varlık gösteren Halkevliiler ile başkanı Ziraat Muallimi Selahattin Selçuk'u tebrik ettiğini, programın örneğini ilişikte sunduğunu, gençleri hayranlıkla seyrettiklerini, binasız ve yersiz olan bu gençlerin bina yok, yer yok gibi özür beyan etmeyerek başarılı olduklarını, bir ilkokul binasında 40-50 kişinin sığabileceği koridorun ucunda kurdukları geçici sahnede temsillerini başarıyla verdiklerini belirtiyordu. Bu gençler bir hafta evvel Kalkan Bucağı'na giderek zengin bir program sunmuşlardır. Burada köylüyü yıkan, ölümlere sebep olan kız kaçırma olayının kötülüğünü anlatan Ayşe Pınar piyesini oynamışlar ve sonunda gerekli açıklamalarda bulunarak faydalı olmuşlardır. Kaş ilçesinin bu çalışkan gençlerini teşvik için 4000-5000 liralık (raporda 400-500 lira yazılı) yardım yapılmasını doğru ve çok yerinde buluyorum. Halkevi büromuzun bu küçük mükâfatı Kaş Halkevi'nden

⁵² BCA., 490.01.1661.782.1, s. 38-39.

Cumhuriyet Halk Partisi'nin Finike-Kaş Kaza Teşkilatı ve Halkevlerinin İnşası (1923-1951)

esirgemeyeceğini ümit ediyorum.⁵³ Antalya Bölge Müfettişi Feyzullah Uslu'nun Kaş Halkevi'ne 5000 lira yardım almak için rapor üzerine rapor düzenlemesi, konuyu yakından takip etmesi anlaşılan pek fayda etmemiştir. Çünkü Genel Sekreterlik makamının 18 Nisan 1947 tarihinde düzenlediği evraktan anlaşıldığına göre, Kaş kazasında yapılmakta olan Halkevi binasına yardım olarak 1947 yılı inşaat faslından 3000 liranın ödenmesini kararlaştırmıştır.⁵⁴ Nedense Genel Sekreterlik makamı bir türlü 5000 lirayı vermek istememektedir. Biraz geç de olsa Antalya İl İdare Kurulu Başkanı Haydar Uçgun, Genel Sekreterlik makamına gönderdiği 21 Mayıs 1947 tarihli yazıda 5 Mayıs 1947 tarihli buyruğu ilgi tutarak Kaş'ta mahalli yardım ile inşa edilmekte olan Halkevi binası için gönderilen 3000 liranın alındığını, paranın doğruca Antalya Ziraat Bankası eliyle Kaş İlçe İdare Kurulu emrine gönderildiğini, 1947 yılı bütçesinde gerekli eklemenin yapıldığını ve 3000 liraya ait kasa makbuzunun ilişikte sunulduğunu arz etmiştir.⁵⁵ Antalya Müfettişi Feyzullah Uslu, 24 Haziran 1947 tarihinde Genel Sekreterlik makamına çektiği telgrafta Kaş Halkevi'ni konu etmiş ve sürekli yardımlarla meydana gelen Kaş Halkevi binasının da bir ay içinde tamamlanarak vefalı Kaşlıların Cumhuriyet Halk Partisi'ne 60000 lira değerinde bir binaya sahip kılacaklarını bildirmektedir.⁵⁶ Antalya CHP İl Başkanı, 24 Mayıs 1948 tarihinde Genel Sekreterlik makamına yazdığı yazıda Kaş ilçesinin ilişikte olan yazısından söz etmekte ve kendilerinin haklı ve yerinde olan dileklerine biz de iştirak eder ricalarının yerine getirilmesini dile getirmektedir. Kaş İlçe İdare Heyeti Başkanı Kadri Öztürk, İl İdare Heyeti Başkanlığı'na yazdığı 16 Mayıs 1948 tarihli yazısında Halkevi'nin içine girilecek hale getirildiğini, ancak marangoz ve sıvacıya taahhütlerini yerine getiremediklerini, bu şartlarda yerine getirmelerinin de imkansız olduğunu, halen 300 küsur lira marangoza ve 300 lira kadar sıvacıya borçları olduğunu, plana göre binanın iç taksimatı için de 500 liraya ihtiyaç olduğunu tespit edildiğini, tefriş işinin ise mali yardım ve faaliyet derecesine göre ayarlanacağını, binanın bu günkü maliyet durumunun 20000 lira olduğunu, bunun ekseriyetle halkın yardımı ve partinin alakası ile vücuda geldiğini, binanın parti adına Tapu tarafından tescil edildiğini, ilçenin durumu ve rakip partinin vaziyetine göre talep ettiğimiz maddi ihtiyacın zarureti bir kat daha arttığını, kongrece tasvip edilen bütçemizde vilayetten yardım olarak 1000 lira konulduğunu ve programımıza ithal edilmiş olduğunu, partimizin onuru bakımından arz ettiğimiz borç ve taahhütlerimizi ve eksikliklerimizi tamamlamak için 1100 liranın teminini arz ve rica etmekteydi.⁵⁷ Ama Genel Sekreterlik makamı 16 Temmuz 1948 tarihinde Antalya İl İdare Kurulu Başkanlığı'na yazdığı yazıda Kaş ilçesinde yapılmakta olan Halkevi binasının tamamlanması için 1100 lira istenildiği, Büyük Kurultay tarafından alınan karar gereğince evvelce inşasının Genel İdare Kurulu tarafından izin verilen Halkevlerinin tamamlanması için elde bulunan ödeneğin tamamen dağıtılmış olduğundan istenilen paranın gönderilmesine imkan olmadığını, önümüzdeki yıllarda

⁵³ BCA., 490.01.1661.782.1, s. 34-37.

⁵⁴ BCA., 490.01.1661.782.1, s. 33.

⁵⁵ BCA., 490.01.1661.782.1, s. 31.

⁵⁶ BCA., 490.01.1661.782.1, s. 25-26.

⁵⁷ BCA., 490.01.1661.782.1, s. 19-20.

alınacak ödenekten imkan dahilinde gönderilebileceğini, mümkünse mahalli kaynaklardan teminine himmet ve gayret edilmesini istemektedir.⁵⁸ Burada birkaç hususun üzerinde durmakta yarar bulunmaktadır. Bir kere Kaş Halkevi binasının maliyeti Antalya Bölge Müfettişi Feyzullah Uslu'ya göre önce 40-50 bin lira iken sonra nasılsa 60 bin lira olmuştur. Şimdi Kaş İlçe İdare Heyeti Başkanı Kadri Öztürk'e göre ise maliyet 20 bin liradır. Bu nasıl oldu bunu anlamakta zorlanıyoruz. Ayrıca Kaş Halkevi'nin yapılması konusu Antalya Valiliği tarafından (Antalya Valisi Haşim İşcan) 2 Temmuz 1945 tarihinden itibaren sürekli yazışma konusu yapılırken, nasıl oluyor da Genel Sekreterlik makamı Genel İdare Kurulu tarafından inşaatına izin verilen Halkevleri arasında yer almadığını yazabiliyor, bunu da anlamakta güçlük çektiğimizi beyan etmekte yarar telakki ediyoruz. 8 Aralık 1949 tarihinde CHP Antalya İl Kongresi Bölge Müfettişi ve Konya Milletvekili Sedat Çumralı ile Antalya Milletvekilleri Rasih Kaplan, Mustafa Korkut ve Isparta Milletvekili Sait Köksal'ın katılımıyla yapılmıştır. Kongrede söz alan Kaş Delegeşi Fuat Dal yaptığı konuşmada kazanın çeşitli sorunlarına değindikten sonra tamamlanamamış olan Kaş Halkevi binasının eksik kısımlarının yapılması için Genel Sekreterlik tarafından 3000 lira yardım sağlanmasını istemiştir.⁵⁹ Bu ifadelerden Kaş halkevi binasının 1949 yılı sonu itibarıyla hala tamamlanmadığını anlıyoruz.

3.2- Finike Halkevi Binasının Tamamlanma Süreci

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi belgeleri arasında Finike M. Kulübü Projesi'nin bulunduğu, bu projenin 27. 4. 1945 tarihinde çizildiği ve Nafia Baş Fen Memuru P. Hasbek İmzalı olduğu görülmektedir. Burada binanın ön ve yan cephe planları, bodrum ve birinci kat planı, çatı ve temel planının kesitleri bulunmaktadır. Ayrıca Finike'de M. Kulübü ifadesine bir mana veremediğimizi, bunun Memurlar Kulübü olabileceğini ifade etmek isteriz. Cumhuriyet Arşivi yetkilileri tarafından planın üzerinde "*Finike'de M. Kulübü Projesidir, M: 1/100*" ifadesi olmasına rağmen bu plan Finike Halkevi planı olarak kayda geçirilmiştir. Buna göre Finike Halkevi bodrum, birinci kat ve çatıdan oluştuğu görülmektedir.⁶⁰ Bu belge ışığında Finike Halkevi planının 27 Nisan 1945 tarihinde çizildiğini, inşasına da müteakiben başladığını söyleyebiliriz. Çünkü yukarıda belirttiğimiz gibi II. Dünya Savaşı'nın sonuna doğru başta Finike Halkevi olmak üzere Antalya'da dört Halkevi binasının tamamlanması için yoğun bir çaba harcandığını (2 Temmuz 1945) vurguladık. Ama CHP Genel merkezinden yeterince yardım alınmadığı da anlaşılmaktadır. Nihayet iki yıl sonra CHP Genel Sekreterlik makamı 18 Haziran 1947 tarihinde aldığı karara göre 1947 yılı inşaat tertibinden Finike Halkevi binası inşaatına harcanmak üzere 3000 liranın Finike İlçe İdare Kurulu başkanlığına gönderilmesine karar verdiği anlaşılmaktadır.⁶¹ Söz konusu karar üzerine İzmir Milletvekili ve Muhasip Üye Şevket Adalan, Antalya İl İdare Kurulu Başkanlığı'na yazdığı 20 Haziran 1947 tarihli ön kısmı

⁵⁸ BCA., 490.01.1661.782.1, s. 18.

⁵⁹ Mayak 2015, s. 225.

⁶⁰ BCA., 490-1-0-0/1661-781-1, 27.4. 1945.

⁶¹ BCA., 490.01.1661.782.1, s. 29.

Cumhuriyet Halk Partisi'nin Finike-Kaş Kaza Teşkilatı ve Halkevlerinin İnşası (1923-1951)

eksik müsvette ve orijinal yazıda Finike Halkevi inşaatının natamam olduğu, tamamlanması için 3000 liraya ihtiyaç bulunduğu, elde bulunan ödeneğin yetersizliğine rağmen binanın tamamlanması için bazı yerlerden kısıntı yapılarak 3000 lira gönderilmesi mümkün olmuştur. Söz konusu para Finike İlçe İdare Kurulu Başkanlığı emrine gönderilmiştir. Finike Halkevi'nin tamamlanması için gereğinin yapılmasını dilerim, demektedir.⁶² Antalya Müfettişi Feyzullah Uslu, 24 Haziran 1947 tarihinde Genel Sekreterlik makamına çektiği telgrafta Finike Halkevi'ni konu etmiş ve hamiyetli Finikelilerin bir sene içinde yaptıkları on binlerce lira yardım ile inşasına başlanan Cumhuriyet Halk Partisi ve Halkevi binasının tamamlanması için isimlerini açıklanmasını istemeyen birkaç fedakâr Finikeli 4000 lira daha yardımda bulunmuştur, demektedir.⁶³ 1948 yılı başlarında Finike halkevi binası tamamlanmış olmalı ki Genel Sekreterlik makamı 8 Nisan 1948 tarihli kararında Finike Halkevi'nin mefruşat ihtiyacını karşılanmak üzere 1948 yılı bütçesinden 1000 liranın ödenmesine karar vermiştir. Bu kararı Genel Sekreterlik aynı gün Finike Halkevi Başkanlığı'na yazmış ve söz konusu yazıda Halkevinizin mefruşat ihtiyacını karşılamak üzere genel ihtiyaçlar tertibinden emrinize Antalya İl Başkanlığı vasıtasıyla 1000 lira gönderildiği belirtilmiştir. Ayrıca Finike Halkevi Başkanlığı'ndan tapu senedinin Tapu Dairesi'nden alınarak Genel Sekreterlik makamına gönderilmesi istenmiştir.⁶⁴ Yine Genel Sekreterlik makamı 14 Nisan 1948 tarihinde Antalya İl İdare Kurulu Başkanlığı'na yazdığı yazıda, Finike Halkevi'nin mefruşat ihtiyaçlarına karşılık olarak 1000 liranın Türkiye İş Bankası Merkez Müdürlüğü'nün 10 Nisan 1948 tarihli havale makbuzu karşılığında emrinize gönderilmiş olup, paraya ait emanet kasa makbuzunun gönderilmesini, makbuz karşılığında Finike Halkevi Başkanlığı'na verilerek 1948 yılı bütçesinde gerekli eklemenin yapılmasını ve sonucun bildirilmesini istemektedir.⁶⁵ Antalya İl İdare Kurulu Başkanı Haydar Uçgun, 24 Mayıs 1948 tarihinde Genel Sekreterlik makamına yazdığı yazıda Finike Halkevi'nin mefruşat ihtiyaçları için gönderilen 1000 lira alınmış ve İlçe İdare Kurulu Başkanlığı emrine gönderildiği ve paraya ait emanet kasa makbuzun ekte olduğu bildirilmektedir.⁶⁶

Finike Halkevi Başkanı ve İşletme Müdürü Hilmi Aral, 7 Haziran 1948 tarihinde CHP. İlçe İdare Kurulu Başkanlığı'na yazdığı yazıda CHP'nin yardımı ve Finike halkının bağışlarıyla yapılan ve en az 40-50 bin lira değerindeki Halkevi'nin açıldığı günden beri memleketin ihtiyaçlarına cevap verdiğini, bu ihtiyaçları uzun süre sağlayabilmesi için ilişik raporlarda belirtilen dış sıva ve elektrik tesisatının en kısa zamanda tamamlanması ile mümkün olabileceğini, Ankara'da üst makamlar ile şifai temaların yapıldığı, vazgeçilmez ihtiyaçlara ait (dış sıva ve elektrik tesisatı) keşif raporları gönderildiğinde lüzumlu paranın gönderilebileceği vaat edildiği, verilen şifai emre uyararak raporların iktisadi şekilde hazırlandığı ve yazımız ile ekinde olan raporların Genel Sekreterlik makamına ulaştırılması istenmektedir. Bu yazıda sözü edilen

⁶² BCA., 490.01.1661.782.1, s. 27-28.

⁶³ BCA., 490.01.1661.782.1, s. 25-26.

⁶⁴ BCA., 490.01.1661.782.1, s. 23-24.

⁶⁵ BCA., 490.01.1661.782.1, s. 22.

⁶⁶ BCA., 490.01.1661.782.1, s. 21.

raporlardan birini Finike Belediye Kalfası Nasuh Arıcan hazırlamıştır. N. Arıcan'ın 6 Haziran 1948 tarihinde düzenlediği raporunda deniz kenarında inşa edilen Finike Halkevi'nin daima rutubete maruz kaldığı için uzun ömürlü olması için dış sıvanın takviyeli yapılması gerektiğini vurgulamış ve su basmanın yukarısı takviyeli haşlı 354 metre kare, su basmanın alt kısmı 500 tozlu çimento sıva 131 metre kare, pencere çerçeveleri cam dahil 6 metre kare olup toplam işçilik dahil 1555 lira tuttuğu belirtilmiştir. İkinci raporu ise Finike Belediyesi Elektrik Santrali Fen Memuru Osman Işıkman hazırlamıştır. Osman Işıkman 5 Haziran 1948 tarihinde düzenlediği raporunda Finike Halkevi için gerekli olan elektrik malzemesinin 35 maddeden oluşan listesini yapmış olup, toplamda 1096 lira tuttuğunu belirtmiştir. Ayrıca bu fiyata işçilik giderlerinin dahil olmadığı, bunun mahalli olarak temin edilmesi gerektiği, Halkevinin elektrik tesisatının en kısa zamanda fenni bir şekilde yapılmasının muhakkak ve zaruri olduğu, elektrik tesisatı yapılmadan Halkevi'ne elektrik vermenin fenni bakımdan mahzurlu olduğu vurgulanmıştır.⁶⁷ Aynı gün (7 Haziran) Finike İlçe İdare Kurulu Başkanı Mustafa Fortaç, Antalya İl İdare Kurulu Başkanlığı'na yazdığı yazıda kazanın her türlü ihtiyaçlarına cevap veren 40 bin liradan fazla para sarf edilerek yapılan Halkevi'nin, mahalli imkânlarla yerine getirilmesi imkân dışı olan dış sıva ve elektrik tesisatının yapımına ilişkin Halkevi Başkanlığı'nın ekteki yazı ve raporlarının Genel Sekreterlik makamına sunulmasını istemektedir. Bunun üzerine Antalya İl İdare Kurulu Başkanı Haydar Uçgun, 10 Haziran 1948 tarihinde Genel Sekreterlik makamına yazdığı yazıda Finike İlçesi İdare Kurulu Başkanlığı'ndan alınan Halkevi'nin tamamlanması için 2651 liralık keşif evrakının ilişikte olduğu ve halkın büyük fedakârlığı ile yapılan 50 bin lira değerinde bulunan binanın noksanlarının tamamlanması için keşifte gösterilen miktarın verilmesini dilemektedir.⁶⁸ Genel Sekreterlik makamı Finike Halkevi'ne ilişkin evraki Baş Mimar Seyfi Şonad'a havale etmiş olacak ki Baş Mimar 15 Ağustos 1948 tarihinde Büro I. Şefliği'ne yazdığı yazıda Finike'de 40-50 bin lira sarf edilerek yapıldığı bildirilen Halkevi inşaatı hakkında şimdye kadar büromuzun malumatına başvurulmadığı gibi bina sicil zarflarında da binaya ait bir işlemin yapılmadığının anlaşıldığını, tasarruf yönünün tetkikinden sonra mahalden gönderilmesi icap eden kroki ve bina fotoğraflarının tetkiki yapılmadan bir kanaate varılamayacağını bildirmektedir. Ayrıca evraka not olarak yapının resmi ve fazla malumatı mahallinden sorulmuş diye not düşülmüştür.⁶⁹ Bu arada Genel Sekreterlik makamı 10 Haziran 1948 tarihli yazıyı ilgi tutarak Antalya İl İdare Kurulu Başkanlığı'na yazdığı 13 Eylül 1948 tarihli yazıda Finike Halkevi binasının sıva ve elektrik işleri için istenen 2651 liranın bu yıl tahsisatının yetersizliğinden gönderilmesinin imkânsız olduğu, bu miktarın mahalli kaynaklardan teminine gayret edilmesi gerektiği, dosyalar arasında Finike Halkevi'nin sicil zarfı bulunmadığından gönderilen bir adet boş sicil zarfının doldurularak, binanın proje ve fotoğraflarıyla birlikte gönderilmesi istenmektedir.⁷⁰ Altı ay sonra Finike Halkevi Başkanı Hilmi Aral, Genel Sekreterlik makamına yazdığı 6 Mart 1949 tarihli

⁶⁷ BCA., 490.01.1661.782.1, s. 13-17.

⁶⁸ BCA., 490.01.1661.782.1, s. 11-12.

⁶⁹ BCA., 490.01.1661.782.1, s. 10.

⁷⁰ BCA., 490.01.1661.782.1, s. 9.

Cumhuriyet Halk Partisi'nin Finike-Kaş Kaza Teşkilatı ve Halkevlerinin İnşası (1923-1951)

yazıda, Halkevi'nin mefruşat ihtiyacı için gönderilen 1000 lira ile gerekli mefruşatın ancak bir kısmının temin edilebildiğini, daha önce istenilen Halkevi'ne ait tapu senedinin (3 Mart 1949 tarihli) ekte gönderildiği bildiriliyordu.⁷¹

Bu arada Finike CHP teşkilatı zor günler yaşıyor olmalı ki boşalttıkları binanın kirasına ilişkin Genel Sekreterliğe Finike Çarşı İçinde Tecimci Ahmet İzgi'nin 20 Mart 1949 tarihli yazısı geldi. Ahmet İzgi yazısında Finike İdare Heyeti tarafından parti binası olarak kiralanana binasının 1946-1947 yıllarına ait icar bedelinin ödenmeden tahliye edildiğini, borçlarının ödenmesi için yaptığı müracaatların "*paraları olmadığı bahanesiyle*" red edildiğini, senelerce işgalden sonra "*paramız yok*" sözüyle borcu ödemekten kaçınmak partinin yüksek şerefine uygun olmayacağından son kez bir kerere makamınıza baş vurup kanun ve matbuat yollarıyla haklarımı almakta tereddüt etmeyeceğimi, çoluk çocuğumun nafakasını temin uğrunda vazife sayacağımı arz eder ve bu çirkin duruma bir an evvel nihayet verilmesini beklerim demektedir. Bunun üzerine Genel Sekreterlik makamı Antalya İl İdare Kurulu Başkanlığı'na yazdığı 7 Nisan 1949 tarihli yazıda konunun özeti yapıldıktan sonra yazının bir örneğinin ekte gönderildiğini, partinin manevi şahsiyetini rencide edecek bu gibi sızıtlılara meydan verilmemesini, alacağı varsa ödenmesini dilemektedir.⁷² Finike CHP İlçe İdare Kurulu Başkanlığı bina kirası ve Halkevi'ni tamamlama işi ile uğraşırken, Genel Sekreterlik makamı 11 Mayıs 1949 tarihinde yeniden yapılan parti binasının elektrik işlerine harcanmak üzere 1949 yılı bütçesinden 500 lira gönderme kararı almıştır. Bu kararı Finike İlçe İdare Kurulu Başkanlığı'na gönderdiği 10 Mayıs 1949 tarihli yazıyla bildirmiştir. Söz konusu yazıda yeniden yapılan Parti binasının elektrik işlerine sarf edilmek üzere ayrılan 500 lira Türkiye İş Bankası Ankara Merkez Müdürlüğü'nün 17 Mayıs 1949 tarihli havale makbuzu ile adımıza gönderildiği, paranın alındığına dair kasa makbuzunun gönderilmesi ve 1949 yılı bütçesine gerekli eklemenin yapılmasını, mütebaki kısımların mahallen temin edilmesi istenmektedir. Ayrıca Genel Sekreterlik aynı tarihli yazı ile Antalya İl İdare Kurulu Başkanlığı'na Finike Parti binasının elektrik işlerine sarf edilmek üzere 500 liranın doğruca mahalline gönderildiği, diğer kısımların mahallen temini istendiği ve bilgi edinilmesi konusu bildirilmiştir.⁷³ Antalya Bölge Müfettişi ve Konya Milletvekili Sedat Çumralı, Genel Sekreterlik Yüksek Katına yazdığı 20 Mayıs 1949 tarihli yazıda Antalya İline bağlı Finike ilçesinde başlanmış olan Halkevi binasının tamamlanamadığı, gerek kazayı teftişimde partililerin ricası ve gerekse de son aldığı mektupta binanın tamamlanması için beş yüz lira yardım istenmesinden dolayı desteklenmesine müsaade buyrulmasını arz ederim demektedir.⁷⁴

Şerafettin Zeyrek 1948 yılına kadar Antalya merkez ve ilçelerinin tamamında Halkevi'nin açıldığı, ayrıca 57 yerde Halkodası bulunduğunu bildirmesine rağmen⁷⁵ yukarıda görüldüğü gibi 20 Mayıs 1949 tarihi itibarıyla resmi yazışmalara göre Finike Halkevi binası henüz tamamlanamamıştır. Aynı şekilde Genel Sekreterlik makamının

⁷¹ BCA., 490.01.1661.782.1, s. 8.

⁷² BCA., 490.01.1661.782.1, s. 6-7.

⁷³ BCA., 490.01.1661.782.1, s. 3-5.

⁷⁴ BCA., 490.01.1661.782.1, s. 3-5.

⁷⁵ Zeyrek 2006, s. 148-149, 168.

16 Temmuz 1948 tarihinde Antalya İl İdare Kurulu Başkanlığı'na yazdığı yazıda Kaş ilçesinde yapılmakta olan Halkevi binasının tamamlanması için 1100 lira istenildiği belirtildiğine ve 1949 yılında Antalya İl Kongresi'nde konuşan Kaş delegesi Fuat Dal Halkevi'nin tamamlanması için 3000 lira yardımın Genel Sekreterlik tarafından yapılmasını dilediğine göre bu şartlarda Kaş Halkevi'nin tamamladığını söylemek imkânı vermemektedir.

4- Halkevi ve Halkodalarının Sonu

CHP'nin Beşinci Büyük Kurultay'ında (Mayıs 1939) Halkevi çalışmalarına uygun olmayan yerleşim yerlerde Halkodalarının kurulmasına karar verilmiş ve sonra hazırlanan Halkodası Talimatı Genel İdare Kurulu tarafından kabul edilmiştir. Buna göre en az 150 üyesi olan her yerde Halkodası açılacaktır. 1940 yılında ülke genelinde ilk olarak 141 Halkodası faaliyete geçmiştir.⁷⁶ Bu düşünceler çerçevesinde Antalya Vilayeti'nde Halkodası açılmaya başlamıştır. Ama II. Dünya Savaşı'nın ülkeye ve Antalya'ya yüklediği ağır ekonomik koşullardan Halkodası açılması istenilen seviyeye ulaşamamıştır. Sedat Çumralı'nın yazısından anlaşıldığı göre 1944 yılında 47 Halkodası açılmıştır. Çünkü CHP V. Büro Şefi Sedat Çumralı XIV. Büro Şefliğine yazdığı 9 Ağustos 1945 tarihli yazıda 20 Temmuz 1945 tarihli yazıya ve müteakiben gönderilen telgrafa atıfta bulunmakta ve Antalya CHP İl İdare Kurulu Başkanlığı'nca geçen yıl açılan 47 Halkodası'nın tesisi ve yeni açılacak bir odanın tesis ve yapımı için 12.500 lira yardım yapıldığını ifade etmektedir. Ayrıca il merkezinde yeni yaptırılan halkevinin tefrişi için Büronuzca münasip miktarda yardımda bulunulmasını tasvibinize arz ederim demektedir.⁷⁷

Antalya ve kazalarında Halkevi ile Halkodası yapılması sırasında bazı sıkıntılar yaşandığı anlaşılmaktadır. Bu durumdan Vali Haşim İşcan sorumlu görülmüştür. Ali Oğuz Konuk'un başkanlığında bir heyet oluşturan Antalya'nın önde gelen isimleri Vali Haşim İşcan'ın uygulamalarını anlatmak için Ankara'ya ulaşmıştır. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü ile görüşen heyet üyeleri Valinin görevden alınmasını istemişlerdir. Bir süre sonra Haşim İşcan, Antalya Valiliği'nden Bursa Valiliği'ne (14 Eylül 1945) nakledilmiştir.⁷⁸ 1947 yılında Türk Ocağı'nın yeniden açılmasıyla üyeleri tarafından Halkevi'ne devrettikleri malları geri alma teşebbüsleri başlatılmıştır. 14 Mayıs 1950 tarihinde Demokrat Parti iktidara geldikten sonra aynı yılın Eylül ayından itibaren CHP'nin ve Halkevlerinin mallarını araştırmaya başlamışlardır. Başbakan A. Adnan Menderes'in Demokrat Parti'nin Meclis Grubu'nda yaptığı konuşmaya (12 Aralık 1950) göre CHP ve Halkevi'nin mallarının toplamı 800 parça mülk ile 3,5 milyon lira değerindedir. Bu malların hazineye devri konusunda TBMM'de 6 Ağustos 1951 tarihinde başlayan yasa görüşmeleri 8 Ağustos'ta kabul edilmiştir. CHP yasayı protesto ederek oylamaya iştirak etmemiştir. Yasaya göre 1 Mart 1950 tarihine kadar kısmen veya tamamen Halkevi olarak kullanılan bütün binalar bir ay içinde hazineye devri söz

⁷⁶ Torun 2006, s. 184-185.

⁷⁷ BCA., 490.01.1661.782.1, s. 57.

⁷⁸ Mayak 2015, s. 276-278.

Cumhuriyet Halk Partisi'nin Finike-Kaş Kaza Teşkilatı ve Halkevlerinin İnşası (1923-1951)

konusudur.⁷⁹ Sözü edilen konunun hükümlerini 1951 yılında seçilen CHP İl ve İlçe İdare Heyetleri uygulama durumunda kalmıştır. Bu dönemde Finike ve Kaş ilçe İdare Heyeti'ne kimlerin seçildiğini tespit edemedik. Ama 17 Haziran 1951 tarihinde yapılan CHP Antalya İl Kongresi'nde elinde İleri gazetesi ile kürsüye gelip, sıra dışı bir konuşma yapan Finike'den Avukat Hıfzı Benli İlçe İdare Heyeti Başkanı olmalıdır. Yapılan oylama sonunda Hıfzı Benli 58 oy ile İl İdare kurulu'na seçilmiştir. İl İdare Heyeti ise Diş Hekimi Ethem Ağva'yı il başkanlığına getirmiştir. 2 Eylül 1951 tarihinde Parti binasında olağanüstü bir toplantı yapan Antalya İl İdare Kurulu, Halkevlerinin kapatılması ve CHP'nin mallarına el konulması ile ilgili kanunu görüşmüştür. İl Başkanı Ethem Ağva yaptığı konuşmada ekspres bir kanunla Halkevlerinin elimizden alınacağı herkesçe malumdur demiştir. Devletin ilgili makamları kanun gereği partinin otuz yıllık defterleri incelemeyi arzu ettiler. Bunun imkânsız olduğunu kendilerine açıkladıktan sonra son beş yılın incelenmesine karar verdiler. Birçok eşyanın bizlere ait olduğunu kabul ettiler. Önümüzdeki hafta yeni yerimize taşınacağız. Partinin kasasında 75 lira bulunmaktadır. Ama vergi, elektrik gibi borçlarımız bulunmaktadır. Bunun üzerine İl İdare Kurulu üyeleri kendi aralarında 1952 lira topladılar. İl yönetimi Halkevinin hazineye devri dolayısıyla 9 Eylül 1951 tarihinde Dr. Sabri Şallı'ya ait binaya taşındı.⁸⁰ Aynı şekilde CHP Finike ve Kaş Kaza yönetimleri de Halkevlerinin hazineye devrinden dolayı yeni yerlerine taşınmak durumunda kaldılar. Bu konuda elimizde herhangi bir bilgi olmadığından ayrıntılı malumat verilememektedir. Ama Finike ve Kaş CHP Kaza idareleri uzun süre farklı binalarda hizmet gördükten sonra yukarıda belirttiğimiz gibi Halkevi'nin inşası ile kalıcı bir binaya kavuşmuştu. Bu durum da 1951 yılında çıkarılan kanun yüzünden uzun sürmemiştir.

Sonuç

Yunanlılar tarafından İzmir'in işgali üzerine Antalya'da Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti kurulmuştur. Sivas Kongresi'nde alınan cemiyetleri birleştirme kararı üzerine Mutasarrıflık çapında yayılmıştır. Bu kapsamda Eylül 1919 tarihinde önce Finike'de sonra Kaş'ta Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti kurulmuştur. 12 Mayıs 1924 tarihinde Antalya Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti, Halk Fırkası'na dönüştüğü sırada Finike ve Kaş'ta bulunan cemiyet şubeleri de Halk Fırkası adını almıştır. Cumhuriyet devrinde Finike ve Kaş CHP teşkilatları parti binası yapamamıştır. Kazalarında farklı binalarda hizmet sunmuşlardır. CHP Parti Müfettişi olarak Antalya'yı teftiş eden A. Adnan Menderes'in raporundan anlaşıldığına göre Finike'de uzun yıllar partinin yönetici olan Musa Kazım adlı şahıs kendi ticari işleri ile uğraşmaktan ne parti işleri ne de partiye bina kazandırma işi uğraşmıştır.

II. Dünya savaşının sonuna doğru Finike ve Kaş kazalarının da içinde bulunduğu birkaç kazaya Halkevi binası yapılmak istenmiştir. Bu işe Vali Haşim İşcan'ın önderliğinde başlanmıştır. Ama Haşim İşcan kısa bir süre sonra Bursa Valiliği'ne atanınca onun başladığı işleri halefleri sürdürmüştür. II. Dünya savaşının yarattığı ekonomik sorunlar Halkevi inşası sırasında kaza yöneticilerini zor durumda bırakmıştır.

⁷⁹ Torun 2006, s. 377-380.

⁸⁰ Mayak 2015, s. 250-253.

CHP Genel Merkezi'nden talep edilen yardımlar ise sınırlı olarak gelmiştir. Finike ve Kaş'da kaza teşkilatı halk Halkevi inşaatı ile uzun yıllar cebelleşmiştir. Bu durumu Müfettiş raporlarında açıkça görmek mümkündür. Neticede 1950 yılı öncesi her iki kaza birer Halkevi'ne kavuşmuştur. Antalya'da olduğu gibi o zaman Halkevi binasının bir kısmı Parti binası olarak kullanılıyordu.

Demokrat Parti döneminde 1951 yılında çıkarılan kanuna göre CHP'nin Finike ve Kaş'ta edindiği mallar ile Halkevi binası hazineye devredilecektir. Yukarda üzerinde durduğumuz çeşitli raporlardan öğrendiğimize göre söz konusu kazalarda CHP'nin her hangi bir mülkü yoktur. Halkevi binalarının devredilmesinde 1947 yılında yeniden faaliyete geçen Türk Ocağı üyelerinin yoğun çabaları etkili olmuştur. Çünkü Halkevi binaları ile onların üzerinde bulunduğu arsaların önemli bir kısmı eskiden Türk Ocağı'nın malı idi. Bu durum Finike ve Kaş kazası Halkevi için de geçerli olmalıdır. Çünkü 1927-1928 Devlet Salnamesi verilerine göre Finike ve Kaş kazalarında Türk Ocağı'nın şubesi olduğunu biliyoruz.⁸¹

⁸¹ Güçlü 2011, s. 207.

Cumhuriyet Halk Partisi'nin Finike-Kaş Kaza Teşkilatı ve Halkevlerinin İnşası (1923-1951)

KAYNAKLAR

I- Arşivler

BCA. 490.01.1661.782.1, *Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi*, 490.01.1661.782.1, s. 1-125.

BCA 490-1-0-0/1661-781-1, *Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi*, 490-1-0-0/1661-781-1, 27. 4. 1945. (Finike Halkevi Plan Dosyası)

Dahiliye Vekaleti 1932 Dahiliye Vekaleti Vilayetler İdaresi Umum Müdürlüğü, *Antalya Coğrafyası*, 1932 adlı rapor.

Dahiliye Vekaleti 1938 Dahiliye Vekaleti Vilayetler İdaresi Umum Müdürlüğü, 18. 2. 1938 Tarihli *Antalya Raporu*.

II- Süreli Yayınlar

Antalya 1943 *Antalya*, 28 Aralık 1943, S. 1906.

Türk Akdeniz 1938 *Türk Akdeniz*, S. 11-12, İlkteşrin 1938.

III- Basılı Eserler

Antalya 1932, 2018 *Antalya 1932*, Haz. Muhammet Güçlü, Er Yayıncılık, İzmir.

Antalya 1938, 2021 *Cumhuriyet'in XV. Yılında Antalya 1938*, Haz. Muhammet Güçlü, İstanbul.

Atatürk 2004 Kemal Atatürk, *Nutuk (1919-1927)*, Yay. Haz. Zeynep Korkmaz, Ankara.

Atatürk'ün Eskişehir ve İzmit Konuşmaları 1982

Atatürk'ün Eskişehir-İzmit Konuşmaları 1923, Yay. Haz. Arı İnan, Ankara.

Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri 1991

Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri, C. 4, Ankara.

Bila 2008 Hikmet Bila, *CHP 1919-2009*, İstanbul.

Çimrin 2003 Hüseyin Çimrin, *Bir Zamanlar Antalya -Tarih, Gözlem ve Anılar*, Antalya.

Çolak ve Çetin 2021 Filiz Çolak ve Esra Çetin, "II. Dünya Savaşı Yıllarında Ahmed Adnan Saygun'un Kaleminden Halkevi Müzik Raporları (1939-1945)", *Anadolu Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, C. 11, S. 2, s. 292-310.

Deniz 2011 Muzaffer Deniz, "1931'de Kapatılan Antalya Türk Ocağı ve Mal Varlığının Akıbeti", *Türk Yurdu*, S. 282, s. 218-223.

Erşan ve Yetim 2012 Mesut Erşan ve Fahri Yetim, "Alanya Halkevi ve Alanya Kültür Tarihindeki Yeri", *Alanya XII. Tarih ve Kültür Semineri (4-6 Mayıs 2012)*, Ed. Faruk Nafiz Koçak, Konya, s. 443-457.

Erten 1996 Süleyman Fikri Erten, *Milli Mücadelede Antalya*, Antalya.

Muhammet GÜÇLÜ

- Güçlü 2000 Muhammet Güçlü, *1864-1950 Yılları Arasında Serik (İdari, Ekonomik, Sosyal)*, Antalya
- Güçlü 2004 Muhammet Güçlü, *Dr. H. Burhanettin Onat ve Hayatı (1894-1976)*, Antalya.
- Güçlü 1997 Muhammet Güçlü, *XX. Yüzyılın İlk Yarısında Antalya*, Antalya.
- Güçlü 2011 Muhammet Güçlü, “Antalya Türk Ocağı’nın Kurulması ve Faaliyetleri”, *Tuncer Baykara Armağanı*, Haz. Mehmet Öz, Ankara, s. 201-214.
- Hürkuş 2021 Vecihi Hürkuş, *Bir Tayyarecinin Anıları-Yaşantı*, Yay. Haz. Gönül Hürkuş Şarman - Sevim Hürkuş Maxon, 8. bs., İstanbul.
- İğdemir 1986 Uluğ İğdemir, *Sivas Kongresi Tutanakları*, Ankara, 2. bs.
- Karasan 2020 Mehmet Dürdali Karasan, *Paşam Nereye Kadar Çekileceğiz? Birinci Dünya Savaşı ve İstiklal Harbi Hatıraları*, Haz. Şeref Karabağ, 2. bs., İstanbul.
- Mayak 2007 Faysal Mayak, “Adnan Menderes’in Teftiş Raporuna Göre Cumhuriyet Halk Partisi Antalya Örgütünün Çalışmaları (1935)”, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, S. 6/15, s. 191-220
- Mayak 2015 Faysal Mayak, *Cumhuriyet Halk Partisi Antalya Teşkilatının Faaliyetleri (1931-1951)*, İstanbul.
- Torun 2006 Esmâ Torun, *II. Dünya Savaşı Sonrası Türkiye’de Kültürel Değişimler, İç ve Dış Etkenler (1945-1960)*, Antalya.
- Uçuk 1999 Cahit Uçuk, *Bir İmparatorluk Çökerken-Anılar*, İstanbul, 8. bs.
- Uyar 1999 Hakkı Uyar, *Tek Parti Dönemi ve Cumhuriyet Halk Partisi*, İstanbul.
- Zeyrek 2006 Şerafettin Zeyrek, *Halkevleri ve Halkodaları*, Ankara.
- Zobu 1977 Vasfi Rıza Zobu, *O Günden Bu Güne Anılar*, İstanbul.

SUMMARY

After the occupation of İzmir, Antalya Association for Defense of National Rights was established under the leadership of former Mufti Yusuf Talat Efendi. Finike Association for Defense of National Rights was established on 1 September 1919 and its first president was Mufti Salih Efendi. According to the decision dated October 2, 1919, the first president of the Kaş Delegation of the National Organization was Hacı Arapzade Yusuf Ziya Bey. The second president of the association was Mufti Mehmet Emin Efendi. According to the circular dated 20 November 1923 of İsmet Pasha, the Deputy Chairman of the People's Party, which was established after the National Struggle, the Antalya Association for Defense of National Rights was transformed into the People's Party on 12 May 1924. Provident Officer Hasan Basri Efendi was appointed as the clerk and cashier of the People's Party. In the meantime, the same

Cumhuriyet Halk Partisi'nin Finike-Kaş Kaza Teşkilatı ve Halkevlerinin İnşası (1923-1951)

procedure was carried out in provinces. Association for Defense of National Rights in Finike and Kaş were organized under the name of People's Party. After a while, the phrase "Republic" was added to the name of the People's Party. It is not known what kind of activities the Republican People's Party did in Finike and Kaş districts during the first years of the Republic. During this period, the party did not own any property in both districts. Rental buildings were used as administrative centers. After the appointment of retired soldier Şeref Karacan to the Antalya Organization of the Republican People's Party on April 2, 1934, the activities began to be carried out within the framework of the statute. Aydın Deputy Adnan Menderes inspected the Antalya Provincial Organization in August, September and October of 1935. Later, Antalya Deputy Türkan Baştuğ (Örs), Burdur Regional Inspector and Edirne Deputy Osman Şahinbaş and other officials prepared various reports on the party's work in Antalya and the towns.

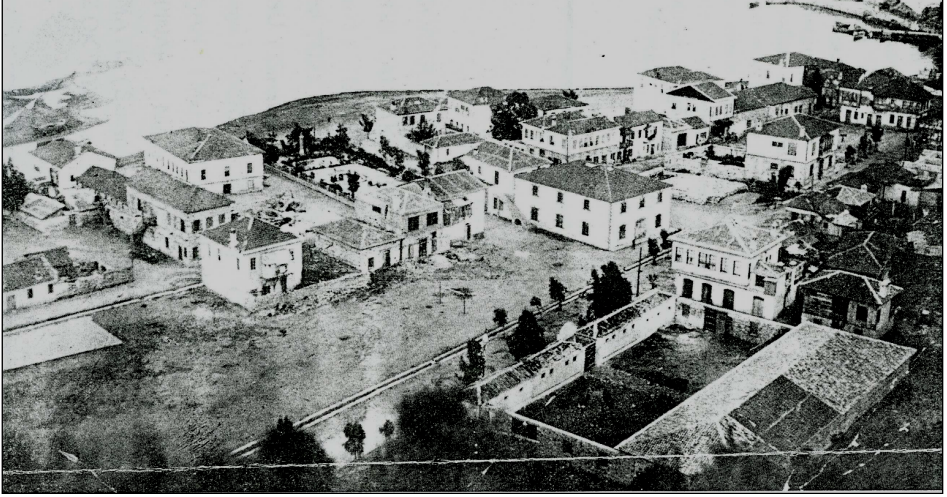
After the Turkish Hearths were closed in the country, Antalya Community Center was opened in 1932 among the second group of Community Centers. After the National Struggle, Antalya Community Center was built instead of the church allocated to the Turkish Hearth. In the provinces, Community Centers were opened in Alanya (1933), Elmalı (1938) and Korkuteli (1939). Construction of Finike and Kaş Community Centers could only be started towards the end of the Second World War (July 2, 1945). The construction of Finike and Kaş Community Centers took a long time and was the subject of many correspondences between the Headquarters and the Provincial Administration. Eventually, it is understood from the correspondence that Kaş Community Center was completed in 1949 and Finike Community Center was completed at the end of 1949. Although the construction of the buildings of both Community Centers was completed in a short time, it is understood from the correspondence between the parties that the electrical components and furnishing took a long time.

After the re-opening of the Turkish Hearths in 1947, the people of the Hearths pursued the properties transferred to the Community Center. With the reopening of the Turkish Hearths, it was understood that the ending was near for the Community Centers. At the very least, an argument has started between the old and new owners of the properties. As a result of the transfer of power to the Democrat Party on May 14, 1950, a law was passed by the Turkish Grand National Assembly on August 8, 1951. According to this law, the buildings used by Community Centers and Community Rooms until 1 March 1950 will be transferred to the treasury. According to the law, Antalya Community Center, as well as Finike and Kaş Community Center buildings were transferred to the treasury. Thus, no properties belonging to the Republican People's Party remained in the districts of Finike and Kaş.

Muhammet GÜÇLÜ

EKLER

Ek 1: Cumhuriyet'in XV. Yılında Finike Kaza Merkezinin Görünüşü (Türk Akdeniz, C. 2, S. 8, Nisan 1938, s. 39.)

Ek 2: Finike ve Kaş Halkevi İnşaatının Durumu Hakkında Antalya Valisi Vekili Hami Arıkan'ın 7. 12. 1945 tarihli yazısı (BCA., 490.01.1661.782.1, s. 52)

T. C.
Antalya Valiliği
Özel Sayımlık Müdürlüğü

7 / 12 / 1945
Özü: Dört kaza halkevinin inşaatı hakkında

Genel Meclis Bârsu
SAVİ: 87

C. H. P. Genel Sekreterliği
22 Aralık 1945
39519 Eki: 1

İlgilik

Devlet Arşivi Genel Müdürlüğü
Cumhuriyet Arşivi

C.H. Partisi genel sekreterliği
Yüksek Makamına

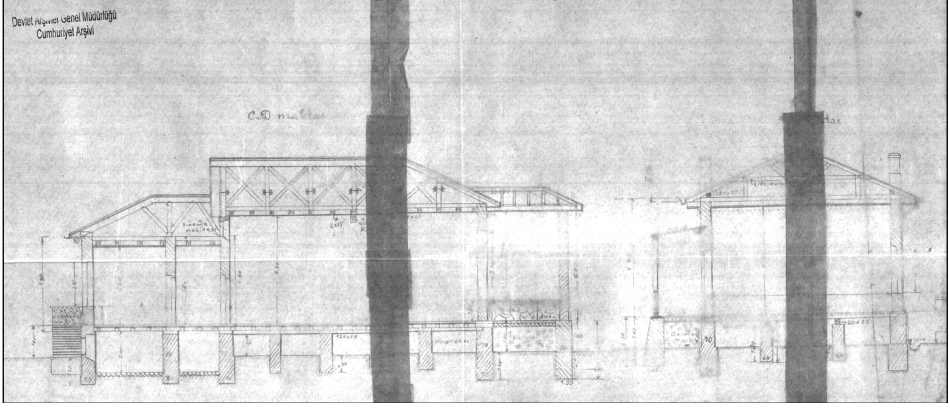
Serik, Manavgat, Finike, Kaş, ilçelerimizde birer halkevi inşa edilmekte olduğu yüksek makamlarınca malumdur. Serik halkevinin çatısı örtülmüştür. Manavgat halkevinin çatısıyla beraber kapı, çerçeve ve camları da takılmıştır. Finike ve Kaşta inşaat bu iki kazadan geridir. Mahallî gayretlerle başarılmış istenilen bu binaların cesametine ve bu günkü güç inşaatine mebnî alakalılar borçlanmıştır. Binaları, kışın tesirlerine fazla maruz kalmadan tamamlıyabilmek için tarafı aillerinden mevud yardımın su-ratı ifası II Genel Meclisininin 29/11/1945 tarihli oturumunda hasretah istinham edilmiştir.

Derin saygı ile keyfiyeti yüksek emirlerine arz ve rica ederim.

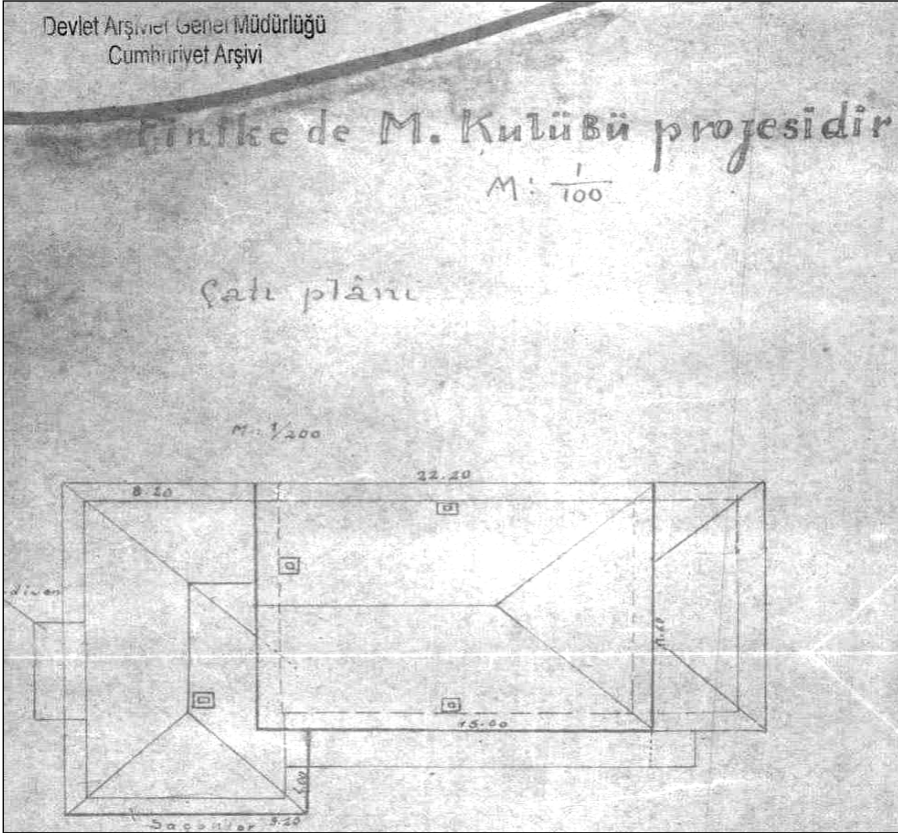
Antalya Valisi Vekili
Hami Arıkan

87/11/45

3c- Finike Halkevi Çatı Planı (BCA., 490-1-0-0/1661-781-1, 27. 4. 1945)

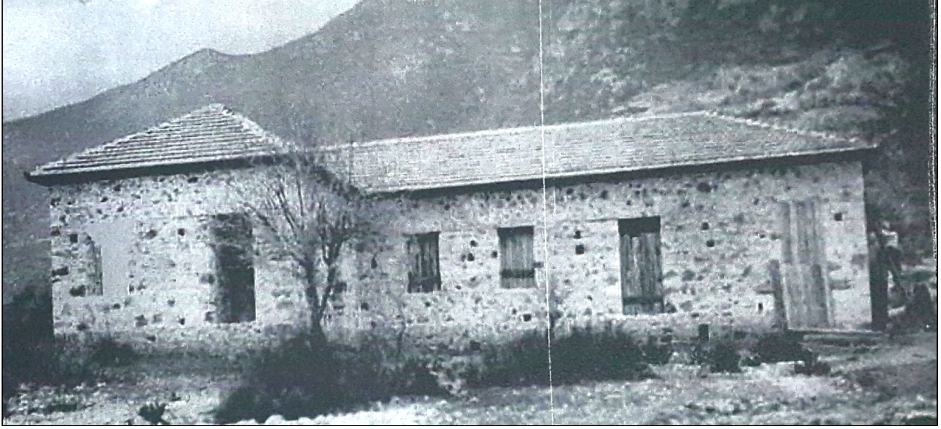

3d- Finike'de M. Kulübü Projesi Çatı Planı, (BCA., 490-1-0-0/1661-781-1, 27. 4. 1945)

Cumhuriyet Halk Partisi'nin Finike-Kaş Kaza Teşkilatı ve Halkevlerinin İnşası (1923-1951)

Ek 4: Kaş Halkevi Binasının Cepheden Görünüşü, 8 Şubat 1947 (BCA., 490.01.1661.782.1, s. 43-44 arasında.)

Ek 5: Kaş Halkevi Başkanı Selahattin Selçuk'un Düzenlediği 3 Nisan 1947 Gecesi verilen Temsil Kolu Müsamere Programı (BCA., 490.01.1661.782.1, s. 37.)

CUMHURİYET HALK PARTİSİ
BÖLGESİ
MUFETTİŞLİĞİ
SAYI:

Devlet Arşivler Genel Müdürlüğü
Cumhuriyet Arşivi

3/4/947 gecesi verilecek olan Halkevi temsil Kolu
Müsamere Programıdır.

- 1 - Canlı tablo (İstiklal marşı)
- 2 - Piyes üç perde (Ayşe Pınarı)
- 3 - Canlı tablo (İzmir Yollarında)
- 4 - Komedî 1. Perde (Bir İlan hatası)
- 5 - Monoloğ (Aşk İksiri)
- 6 - Halk Türküleri ve Milli Oyunlar

Kaş Halkevi Başkanı
Selahattin Selçuk